

Politiek Beleid ten aanzien der Buitenbezittingen.

Voordracht

M.H. Doel van deze voordracht is U in groote trekken een overzicht te geven van de geschiedenis der ten aanzien van de Inlandsche vorsten en volken in de buitenbezitt.^{ingen} gevoerde politiek. ^a Angezien politiek beleid en gezagsvestiging of uitbreiding voortdurend op elkander hebben ingewerkt, geeft dit overzicht tevens een beeld van het verloop der vestiging van ons gezag in den Indischen Archipel. In het byzonder zal Uwe aandacht gevraagd worden voor die tydperken, waarin nieuwe inzichten ontrent het te volgen beleid veld wonnen en de politieke verhouding tot de Inlandsche vorsten daarvan den onmiddellyken invloed ondervonden.

In den loop der drie laatste eeuwen is het gebied van den Indischen archipel afhankelijk geworden van ons gezag, voor een gedeelte is het onder ons rechtstreeksch bestuur gebracht en voor het overige—in 1908 bedroeg dat naar ruwe schatting 62% van het oppervlak en 22% der bevolking van de buitenbezitt.—in het bezit gebleven van zelfbestuur, waarby het Gouvernem. zich evenwel verschillende staatsfuncties heeft toegekend, of wil men, waarby die functiën aan het Gouv. zyn afgestaan. (zie Moresco: Onze politiek t/a der Z. best, bl. 1)

De hoofdtrekken van de verhouding der Inl. vorsten en volken, thans kortweg genoemd de zelfbesturende landschappen, tot het Ned. Opperbestuur vindt men in de politieke verdragen sedert het eerste in 1596 met Bantam gesloten verdrag "contracten" genoemd.

De contracten van 15^g96 - 1650 zyn byeengebracht door Mr. Heeres in deel I van zyn Corpus diplomaticum. Hoewel absolute volledigheid niet te bereiken was door de verspreide vindplaatsen, geeft deze verzameling een praktisch gesproken volledig overzicht. Binnen ons onmiddellyk bereik vallen dan eerst weder de in de de Handelingen der Staten-Generaal opgenomen contracten te beginnen met de jaren 1857/1858. De mededeeling

2. van die contracten ^{aan de S.G.} geschiedt krachtens art. 44 al. 2 van het R.R. luidende:
„van den inhoud dier verdragen wordt door den Koning mededeeling ge-
„daan aan de beide Kamers der Staten-Generaal, zoodra hy oordeelt, dat het
belang en de zekerheid van het ryk en van Nederlandsch-Indië zulks toe-
laten.“ ~~in zyn geheel een amendement, te danken aan het kamerlid van Hoe-~~
vell.- In de bylagen der handelingen vindt men dan ook steeds ^{vermeld de} aanbiede-
ding der contracten, door den minister aan den voorzitter der 2e Kamer,
krachtens koninklyke machtiging, ter voldoening van art. 44 R.R. Die ver-
~~slagen~~ ^{de} worden in handen gesteld eener commissie, wier verslag in de by-
lagen der handelingen wordt opgenomen.- Belangryke gegevens omtrent het
inzicht der regering zyn soms vervat in de nota's van inlichtingen van
den minister in antwoord op de verslagen der genoemde commissie inge-
diend.- De contracten zyn vergezeld van nota's van toelichtingen van
18 61 - 69 van zoo vertrouwelyken aard, dat zy ter griffie gedeponereerd
werden, na dien zyn zy evenwel in de bylagen opgenomen.- Na jaren van prö-
zenswaardige werkzaamheid heeft de Kamer na de zitting van '08/09 geen
verslag meer uitgebracht, in de zitting '14/15 werd weder besloten de
werkzaamheden te hervatten. (B. 345 '13/14). Over de met de verdragen over
te leggen nota's van toelichting is eene correspondentie door de Re-
geering in Nederland met Indië gevoerd, waarin er vooral op wordt aan-
gedrongen de nota's zoo interrichten, dat zy voor mededeeling aan de S.G.
geschikt worden. By byblad 6917 is de inhoud dier nota's aangegeven.
De lyvige verhandelingen, die hiervan het gevolg zullen zyn bevatten
zeer veel wetenswaardigs over grenzen, grootten, bevolking, bergen, ri-
vieren en kampons, over nyverheid, landbouw, handel en bestuur van het
landschap, zy bevatten eene opgave van de vroeger gesloten contracten
en verklaringen, maar juist niet den politieken ondergrond der contracten.

St. P. beleid
en Bestuurs-
zorg IV blz. 2.

3. ~~wyzigingen, die de commissies blykens haar herhaald verzoek~~ ^{van} 1860 zoo gaarne wilden kennen.]

De contracten worden van de zyde van het Gouvernement gesloten door den Gouverneur Generaal, die zyne bevoegdheid daartoe ontleend^t aan art. 44 alinea 1 van het R.R. van 1854, een artikel, dat te beginnen met het charter van 1806 in alle R.R. ten is weer te vinden; de bevoegdhe^{en} tot het verklaren van oorlog en het sluiten van vredes en andere verdragen in art. 44 vereenigd, zyn in eenige der vroegere R.R. in afzonderlyke artikelen opgenomen. In de praktyk worden, zooals U bekend is, de contracten onder nadere goedkeuring ~~van den G.G.~~ door de Hoofden van Gew. Best. gesloten; om geldig te zyn behoeven zy alle ^{de} ~~diens~~ bekrachtiging, ~~van den G.G.~~

De Generale Nederlandsche geoctroyeerde O.I. Compagnie ontleende haar rechten tot het sluiten van contracten met de Inlandsche vorsten aan art. 35 van het haar door de Staten Generaal in 1602 verleende octrooy, luidende: octroyeeren en accorderen die Staten Generaal der Vereenichde Nederlanden dat die van de voorsz. compagnie sullen vermogen beoosten de Cape van bonne Esperance, mitsgaders in ende deur de enghte van Magellanes mette Princen ende Poteⁿstaten verbintenissen ende contracten te maken | optennaem^t van de Staten Generaal der Vereenichde Nederlanden ofte hooge Overicheyt derzelve. |

Te mr.

J. A. van der

Chijs. - Stichting
der J. O. J. C. -

~~Voor~~ ^{an} de ^{te} bevoegdheid, een souverⁿteitsrecht, heeft de Compagnie die in 1617 by hare instructie haren G.G. en raden machtigde om „in alle discretie en voorzichtigheid met alle koningen, prinsen enz. alliantie te „ houden, „ ruim gebruik gemaakt; zooals men kan lezeⁿ in het encyclopedisch „ artikel „verdragen“; men zou soms ~~zeggen~~ haast zeggen dat zy een manie „ voor contracten had, het eene accoort was nog niet gemaect of reeds „ werden onderhandelingen aangeknoopt voor een volgend verbond.“ (pag 516)

4. De contracten beoogden uitsluitend de belangen van den handel en waar mogelyk, de handhaving van het monopolie. Ze werden gesloten op voet van gelykheid, als gunst behoefde de compagnie de toezeggingen der Inl^l vorsten niet te aanvaarden, daar zy steeds op handige wyze gebruik ^{wist te} maken ^{te} van oorlogen met naburige ryken of vaker, in de eerste helft der 17^e eeuw, van vyandschap der Inlandsche vorsten met hare concurrenten, de Portugezen en Spanjaarden. -- Zoo lezen wy in het acco^odt, gemaakt tusschen Admiraal Cornelis Matel^{ie}iff de Jonge van wegen en uyt de name van Heeren Staten Generaal der Vereenighde Nederlandsche Provintien ten eenre ^{ende} den Koningh van Ternate ende syne Raden ^{te} ~~ten~~ anderen syde (26 Mei 1607) dat op voorwaarde van versterking en verdediging alsook van bewapening van ^{ernate} ~~Tidore~~ door de ^e compagnie tegen Tidore en Portugal, de Ternatanen de Staten aannemen en kennen voor haeren beschermheer, en haar het monopolie van nagelverkoop verzekeren. Ieder zal voor eigen overheid te recht staan en godsdienstvryheid wordt voor beide partyen ge- waarborgd.

Die wederzydsche gelykheid komt o.a. ook goed uit in een contract van 1609 gesloten met den grootmaghtigen koninck van Ternaten, waarin eveneens hulp toegezegd wordt tegen den vyand (Tidore) en verder wordt bepaald, dat Ternate eenerzyds en Holland en Zeeland anderzyds geen recht over elkaar mogen spreken voor zy elkander daarvan hebben kennis gegeven, elkaar in geloofszaken niet zullen berispen en partyen wederbelooven, ~~dat~~ een Hollander die het Moorsche geloof zou aannemen of een Ternataan, die Chriten zou worden aan den rechter van zynen landaard uit ^{zullen} te leveren. Overigens verklaart men te zullen onderhouden: eeuwige ver bindtenisse van vrien^tschappen, conversat^e, handel en commercie. ^{waarin} ^{tyds}

Ook van den doorlughtigen coninck van Atjeh werd in 1607 het monopolie verkregen op voorwaarde dat de compagnie Atjeh's vyanden Span-

5. je en Portugal af~~te~~breuk zou doen.

Dat niet nakomen van het monopolie krachtig optreden tengevolge had, waardoor voorwaarden werden verkregen zonder contradienst van de Compagnie ziet men b.v. uit het in 1650 met den sultan van Perak gesloten contract. - Daar de Compagnie in 1646 geen voordeelen meer trok van het tinmonopolie in Perak, toen een vazalstaat van Atjeh - door den ongestoorden handel van Voor-Indië uit, werd by Resolutie van 1647 de Perakrivier gesloten en de reede van Atjeh bekruid. De sultane van Atjeh gaf toen de Compagnie volmacht een contract met Perak te sluiten, waarby het tinmonopolie werd gewaarborgd. Dit contract vangt met de volgende hoffelyke termen aan: „wegens de onderlinge aleance die de Nederlantsche natie met die van Aetchin getrouwelyck onderhoudt, heeft hare „Mayt. Mamoelia Paducca Siry Zulltan, regerende coninginne van t vermaer „de ryck Aetchin uyt expresse genegentheyte ende zonderlinge courtoisie „de Nederlantsche Compagnie vergunt een onbepaalde preminentie van den „vryen tinhandell uit Perasche gebiedt. -

Het eerste rechtstreeks bestuurde gebied op de buitenbezittingen was Banda, waar de compagnie bezit van nam, nadat de bevolking van 15000 zielen tusschen 1609 en 1619 op 1000 zielen was teruggebracht door den verdelgingskryg van J.P. Coen wegens den moord op admiraal Verhoeven.

In Valentyns Oud en Nieuw Oost-Indien vindt men, naar ik meen, den eersten afstand van gebied van de buitenb. vermeld in een in 1652 met Mandersjah vorst van Ternate gesloten contract, waarby deze zich verbindt den trouweloozen stadhouder Madjira van Ambon te vervolgen en verder „daar in dze landen nooit weder eenen stadhouder (te) stellen, „maar die plaats in zyn Majesteitsnaam door den Nederlandschen Gouverneur te laten bekleeden. - Verder, zoo leest men daar zal den Koning jaaz

6. lyks 4000 Spaansche ~~matten~~ realen betaald worden voor het houden der vreemdelingen uit zyne landen en wanneer het uitroeien der nagelen op alle eilanden zal zyn afgelopen dan zal de Koning nog 12000 slegte ryksdaalders jaarlyks ontvangen en zyn broeder en de ryks grooten ook een zekeren som.

Een der belangrykste in de 17e eeuw gesloten contracten, in 1824 vernieuwd door den G.C. van der Cappellen, is het Bongaaisch contract van 1667. Door Boni met Soppeng in hunnen stryd tegen den sultan van Makasser bytestaan, slaagde de ^ecompagnie er in zich ook hier het handelsmonopolie te verzekeren. De belangryste bepalingen van dit contract waren uit een politiek en handelsoogpunt de verwydering van Portugezen en Engelschen van Makasser, tot ~~Bali, Java, Balahong en Borneo~~, het beperken van de Inlandsche vaart vanuit ^{tot Bali, Java, Palembang en Borneo} Makasser en dan nog slechts met passen door de ^scompagnie ambtenaren aftegeven. — De meeste der omliggende staatjes werden afhankelyk en werden bondgenootschappelyke staten, eene verhouding die tot in de tweede helft van de 19e eeuw is blyven bestaan.

De invloedssfeer van Makasser werd verminderd, die van Ternate ten koste daarvan uitgebreid, terwyl de vorsten van Tidore, ^aBatj/n, Ternate, Boeton, Makasser en de Boegineesche landen tenslotte overeenkwamen hunne onderlinge geschillen aan het oordeel der ^ecompagnie te zullen onderwerpen.

De Hollandsche munt werd ingevoerd, een eerste flauwe inneming met de inwendige aangelegenheden van den Inlandschen staat. Als merkwaardigheid dient nog te worden vermeld, dat de sultan moest beloven 1000 slaven en slavinnen te zullen leveren.

Voegt men hier by dat wat Atjeh betreft het aanvankelyk bedongen monopolie niet gehandhaafd bleef, dan zien wy uit de enkele bovengenoemde voorbeelden, die als algemeen beeld van de verhouding der O.I.C.

Ter einde mijn onderzoek te behouden wil ik de contracten uit den Compagniestijd, die ik als uitgangspunten voor het op schrift gestelde historische overzicht gebruikte, hier weggelaten en verlaten met u op te wijzen dat het gebied, waaraan

an gelden, dat het gebied, waaraan te verdeelen valt in direct bestuur voerde zonder eenig zelfbesturend gebied, waarvan de verhouding tot de compagnie geregeld was door contracten, waarin wederzijdsche rechten en verplichtingen waren omschreven en tenslotte in volkomen onafhankelijk gebied als Atjeh. Was de compagnie hier niet in staat haar doel: ^{te bereiken} weinig producten tegen hoogen prijs te verkoopen, te bereiken, zy trachtte ^t ~~noch~~ door oprichting van concurreerende kantoren haren buitenlandsche mededingsters zooveel mogelijk afbreuk te doen. Met de handhaving van het monopoliestelsel in het overige gebied was de zelfstandigheid dier Inlandsche staatjes tegenover het buitenland ~~zo-~~ wel ^{en} tegenover Europeesche handelslichamen of staten als in sommige gevallen tegenover Inlandsche naburen [men denke aan het Bongaaisch tractaat] verloren gegaan.

Inmenging met hunne binnenlandsche aangelegenheden kwam nog niet voor, tenzy in een enkel opzicht als de invoering der Hollandsche munt.

Haren invloedssfeer breidde de ^e compagnie in de tweede helft der 18e eeuw nog uit door een handelscontract met Siak in 1761 en door een monopoliecontract met Palembang voor de tin van Bangka en Billiton.

Bandjermasin werd een leenryk in 1787 door tusschenkomst by opvolgingstwisten; enkele jaren daarvoor geschiedde hetzelfde met Riouw tengenvolge van met goed ^{en} ~~gevolg~~ ^{uitslag} verleende hulp aan den Sultan tegen zeeroovers van Mindanao, die zich met de in Riouw gevestigde Boegineezen hadden verbonden.

Behalve handelslichaam was de compagnie op deze wyze ook soeverein geworden. Niet het minst door het gebied, dat zy op Java had verkregen, maar ook door hare bemoeiingen met de Inlandsche staatjes daar-

tot de Inlandsche vorsten en volken kunnen gelden, dat het gebied, waar-
over de compagnie haren invloed uitstrekke te verdeelen valt in direct
gebied zooals Banda, waarover zy zelf het bestuur voerde zonder eenig
contract of overeenkomst; in ~~miniatie als~~ zelfbesturend gebied, waarvan de
verhouding tot de ^ecompagnie geregeld was door contracten, waarin weder-
zydsche rechten en verplichtingen ware~~n~~ onschreven en tenslotte in
volkomen onafhankelyk gebied als Atjeh. Was de compagnie hier niet in
staat haar doel: ^{te bereiken} weinig producten tegen hoogen prys te verkoopen, ~~te be-~~
~~reiken~~, zy trachtte ^t ~~ook~~ door oprichting van concurreerende kantoren
o haren buitenlandsche mededingsters zooveel mogelyk afbreuk te doen. Met
de handhaving van het monopoliestelsel in het overige gebied was de ~~de~~
zelfstandigheid dier Inlandsche staatjes tegenover het buitenland ~~zo-~~
wel ^{en} tegover Europeesche handelslichamen of staten als in sommige geval-
len tegenover Inlandsche naburen [men denke aan het Bongaaisch tractaat]
verloren gegaan .

Inmenging met hunne binnenlan'sche aangelegenheden kwam nog niet
voor, tenzy in een enkel opzicht als de invoering der Hollandsche munt.

Haren invloedssfeer breidde de ^ecompagnie in de tweede helft der
18e eeuw nog uit door een handelscontract met Siak in 1761 en door een
monopoliecontract met Palembang voor de tin van Bangka en Billiton.

Bandjermasin werd een leenryk in 1787 door tusschenkomst by opvol-
gingstwisten; enkele jaren daarvoor geschiedde hetzelfde met Riouw
tengenvolge van met goed ^{in uitslag} ~~gevolg~~ verleende hulp aan den Sultan tegen
zeeroovers van Mindanao, die zich met de in Riouw gevestigde Boegineezen
hadden verbonden.

Behalve handelslichaam was de compagnie op deze wyze ook souve-
rein geworden. Niet het minst door het gebied, dat zy op Java had verkre-
gen, maar ook door hare bemoeiingen met de Inlandsche staatjes daar-

8. byiten en voor de handhaving van hare daar bedongen handelsrechten had zy vele uitgaven. De tuchtigingsexpedities, de bystand der vorsten van nieuwe handelsgebieden tegen hunne vyanden, hare ambtenaren, kortom alle uitgaven, die ten laste der ^ccompagnie als souverein kwamen, gingen hare ^{welken} inkomsten ^{te boven} overtreffen.

Viel in het midden der 17e eeuw ^{et} haar toppunt van haar macht, reeds tegen het einde daarvan, begonnen de uitgaven de inkomsten der Compagnie te overtreffen. In de 2e helft der 18^e eeuw moest zy op haar crediet leven; met de opbrengst der convoyen werd de rente der steeds wassende schuldenlast betaald. Toen de retourvloten in den Engelschen zeeoorlog van 1780 buit werden gemaakt, moest zy hare betalingen staken.

Het bestuur van de ^ccompagnie werd in 1795 door een staatscommittee vervangen, in 1798 werd ⁱⁿ de bezittingen van de ^ccompagnie met hare schulden, die in '96 reeds 120 millioen bedroegen door den staat overgenomen en zooals U bekend is, hield met de instelling van den Raad der Aziatische bezittingen de Compagnie in 1800 op te bestaan. Haar stelsel is door de uitkomst veroordeeld.

De Heeren bewindhebbers ^{en} hebben hun inzichten weten doortevoeren. In de eerste en de laatste plaats ^{lijsten zij} het behalen van handelswinsten, voor

een stelsel van bestuur, waardoor vele uitgaven voorkomen en vergoeding van andere niet direct in ^{het} haar belang ^{der c^e} maar in dat van de bevolking ^{ge} ^{hun verhoogen worden} daan, kon verkregen worden, was daarin geen plaats, zooals Mr. Heeres zegt in zyn artikel over de administratie der O.I.C.: de plichten van „souverein heeft de ^ccompagnie nooit met de belangen, die zy als koopman „najoeg, overeen weten te brengen.

[Hermede zyn we gekomen aan het begin van de 19^e eeuw en wil ik ik U de ontwikkeling van de verhouding van de Inlandsche rykjes tot

9 #. het Gouvernement in de in 1800 aangevangen periode van het staatsbe-
stuur beschryven. Wy zullen daarby zien dat de grootst mogelyke onthou-
ding van bemoeienis is overgegaan in een vergaand ingrypen in de inwen-
dige aangelegenheden der Inlandsche staatjes.

~~Borneo~~ Daendels hief verschillende nederzettingen in Borneo en Palembang
bang, die geen voordeel meer opleverden en den ~~toest~~^{toest} reeds ongunstigen
~~toestand~~^{toestand} der finantiën verzwaarden, op; ~~de~~^{de} compagnie was daarmede
reeds begonnen in 1791 door hare kantoren in W. Borneo te verlaten. De
overname onzer bezittingen na het Engelsch tusschenbestuur bracht als
vanzelf meerdere bemoeienis met de buitenposten mede, niet het minst met
die tegen wier overname^{g/v} de Engelschen, juist op grond van het opheffen
onzer betrekkingen in den tyd van Daendels, bezwaar maakten.

In een in 1817 met den sultan van Bandjermasin [wien de Engelschen
zyn grondgebied hadden teruggegeven aangezien zy deze bezitting niet a
aan het Ned. Gouv. wilden overdragen, gesloten contract, werd het grootste
deel van diens ryk in vollen eigendom aan ~~het~~ het Gouvernement afgestaan, en
de souvereiniteit van Nederland erkend. Afstand van het ryk aan v^erem-
de mogendheden en het onderhouden van politieke betrekkingen wordt ver-
boden. Inmenging met de inw^edige aangelegenheden blykt hier uit de af-
stand ^a van het Gouvernement van de rechtspraak over de inwoners van het
ryk, niet uit Bandjermasin afkomstig, en uit het heffen van in- en uit-
voerrechten. Het Gouvernement kreeg tevens recht op mynontginning in
sommige gedeelten van het sultanaat.

Aan de voortdurende moeilykheden met Engeland kwam althans voor-
loopig een einde door het handelsverdrag van 1824 (Ind. Sb. 1825 no. 19).
Benkoelen werd ontruimd door de Engelschen, de vertogen van dien

10 kant tegen onze inbezitname van Billiton werden gestaakt, waar tegenover de protesten van onze zyde tegen de vestiging der Engelschen in Singapore eindigden.

In verband met de moeilykheden, die de inbezitname van Singapore door Raffles, zonder voorafgaande machtiging van de Engelsche regeering gebaad had, werd in art. 6 van het verdrag bepaald, dat zonder dergelyke machtiging officieren noch agenten van een van beide partyen ~~de~~ nieuwe kantoren op een der Oostersche eilanden zouden mogen oprichten. Art. 6^s R.R. dit verbod eveneens inhoudende, is een onmiddellyk uitvloeisel van het genoemde verdragsartikel.

Het heeft volgens Mr. Kleintjes (Staatsrecht van N.I. 1 bl. 69) by de bestaande onlyning van ons koloniaal gebied zyn beteekenis verloren. Evenwel in de praktyk wordt dat artikel nog steeds toegepast by de inlyving van zelfbesturendesgebied by het rechtstreeks bestuurde, en beschouwt de ^Rregeering een dergelyke verandering van bestuursvorm als een nieuwe vestiging van ons bestuur.

In 1860 werd er door den minister in een schryven aan de Indische regeering aan herinnerd, dat in géen geval onder nadére goedkeuring " nieuwe vestigingen in het leven mogen worden geroepen. Inderdaad vindt men ^{dan ook in} inb.v. de Staatsbladen 66-69, 1908-253 en 1913 -19 handelende over de inlyving van Bangkala, Laikang en Riouw, dat die gouvernementsbesluiten, krachtens koninklyke machtiging zyn uitgevaardigd. Slechts in dringende gevallen wordt op die machtiging vooruitgelopen. (N. P. B. IV ^{bl.} 19).

Mit een politiek oogpunt is ook van belang art. 3 van het contract waarin het beding gemaakt wordt dat in geen der door een der partyen met inlandische vorsten te sluiten contracten, ongelyke rechten ten

11 nadeele van den koophandel van de wederparty zouden worden opgenomen, terwyl alinea 2 van dat artikel ter verzekering van de nakoming dier bepaling mededeeling der gesloten contracten over en weer voorschreef.

Het is vooral het argument door het kamerlid van Hoëvell, aan deze bepaling ontleend ten gunste van de overlegging van de contracten aan de S.G. dat zyn zoeven genoemd amendement ondanks den tegenstand van den minister heeft doen slagen.

Op de naleving van artikel 3 van onze zyde is door Engeland steeds gelet, zooals o.a. blykt uit de herhaalde vertogen tegen de slotbepaling van de acte van verbod van de leenvorstin van Tanette, waarby werd bepaald dat vreemdelingen zich niet dan met voorkennis van het bestuur in de havenplaatsen mochten vestigen. Die bepaling, waarin de Eng. regeering een belemmering voor den Britschen handel zag, werd gewyzigd en niet voor Britsche vreemdelingen van toepassing verklaard. Na korten tyd werden in '59 de gunstige handelsbepalingen van het tractaat van '24 toepasselyk verklaard op alle Westersche vreemdelingen, ~~voor de ons~~ ~~ste drie maanden langer vestiging.~~

Zorgvuldig werden door onze ^Rregeering alle contracten overgelegd, vooral wordt daarby gelet op de acten van eerste onderwerping, zelfs een eenzydige verklaring als het proces-verbaal, waarby het verzoek van den zelfbestuurder van Gienjar op Bali om inlyving van zyn gebied by het rechtstreeks bestuurde werd vastgesteld, werd in afschrift aangeboden aan de Engelsche ^Rregeering.

In de nota's gewisseld by het sluiten van het verdrag van '24 werden de gunstige handelsbepalingen niet toepasselyk verklaard op de Molukken.

Deze nawerking van het monopoliestelsel hier door het weren van

*f. voor de
3 eerste maanden
den humber
vestiging.
Art. 1. 9. B.
en B. IV Nr. 1.
J.*

12 ~~Engeland~~ elders door het afbreuk doen aan Engeland, waar het niet te we-
ren was, heeft van die zyde vele niet gegronde protesten uitgelokt tegen
onze gezagsuitbreiding over Sumatra omstreeks 1840, protesten, die zooals
uit een nota van de Engelsche regeering aagehaald op blz. 2/ hoofdstuk I
van de nota over P.B. en B. blykt, ergernis over de belemmeringen in den
handel ondervonden, tot ondergrond hadden. Van zyn kant bond Engeland
ons door in de genoemde bylagen van het verdrag van '24 waarborging van
de onafhankelykheid van Atjèh te vorderen, maar tevens de verzering van
veiligheid van handel en scheepvaart in de Atjèhsche wateren. Deze voor
de erkenning van ons gezag belemmerende bepaling werd opgeheven by het
verdrag van 1871 opgenomen in Stbl. 72 no. 94, waarby aan den Britschen
handel en de Britsche scheepvaart in Siak en elders op Sumatra dezelfde
rechten en voordeelen als aan den Ned. handel en scheepvaart werden toe-
gekend.

Zoo was na 1824 het Nederlandsch gezag op de eilanden buiten Java
voorloopig verzekerd.

De zeer ongunstige finantieele toestand van onze bezittingen leid-
de tot de aannam^e van het cultuurstelsel van van den Bosch, dat deze ge-
durende zyn goeverneurgeneraalschap invoerde. In zyn verslag omtrent
zyne verrichtingen in Indie gedurende de jaren 1830, 31, en 32 geeft van
den Bosch als zyne meening, dat de bezittingen der posten in de buiten-
bezittingen tot den minst mogelyken omslag en de geringste kosten moes-
ten worden ingekrompen.

Uitgezonderd daarvan worden Banka, Banda en Sumatra. Het voordeelig
slado ad f. 454.000 afkomstig van Banda, Menado en Gorontalo en een f.
500.000. opbrengst jaarlyks van het Bankatin, werden, blykens eene bere-
kening van den Heer Colyn in zyn N.P.B. en B. in '34 teniet gedaan door

tegenover
het buitenland

32

teek

het nadeelig saldo van 9.5 ton der overige buitenbezittingen.

Dit beginsel van inkrimping onzer ^{de} bemoeiingen door den Koning goedgekeurd, werd richtsnoer voor ons optreden buiten Java en Madoera.

Voor de onderwerping van Sumatra buiten Atjeh stelde van den B. een termyn van 25 jaren. Het bleek evenwel al spoedig dat de door v.d.B. daarvoor toereikend geachte krachten niet voldoende waren, een kortstondige opleving van den Padrioorlog door den opstand in Batipo in 1841 deed meerdere moeilykheden en grootere uitgaven vreezen, zoodat zeer tegen het advies van den autoriteit en Sumatrazaken den kolonel Michiel naar de regeering aanvankelyk deed voorkomen, tengevolge van de vertogen van Engeland tegen onze gezagsuitbreiding in die streken, die evenwel werden ingetrokken op de mededeeling dat zy niet eigenmachtig maar met goedkeuring van den Koning waren geschied, doch in werkelykheid uit vrees voor hooge bestuursuitgaven, de vestigingen in Panei, Bila en Indragiri werden opgeheven, Padang Lawas werd ontruimd, de voorgenomen uitbreiding van ons gezag tot Korintji niet plaats had en ook de betrekkingen met Siak werden prysgegeven. Het beginsel van gezagsuitbreiding over Sumatra bleef op papier bestaan, veiligheidshalve maakte men van evenwel van de 25 jaren, 100 jaren.!

Het waren invloeden van buiten, het was de vrees voor mogelyke inmenging van andere mogendheden, die wyziging bracht in de onthoudingspolitiek.

De vestiging van James Brooke in Borneo, zyne aanstelling in 1841 door den gemachtigde van den sultan van Broenei tot Gouverneur van Serawak was aanleiding voor den minister van kolonien Baud om een onderzoek intestellen naar onze soevereiniteitszaken rechten in den Indischen archipel. Spoedige vestiging van onze rechten zoodanig, dat wy er ons op konden beroepen werd wegens de zucht van sommige Euro-

13. peesche mogendheden tot het stichten van koloniën, noodig geacht.

De minister beval daartoe aan onder vermyding van alle opspraak, het dempen van kleine onlusten, het regelen van ^ontstane geschillen, natuurkundige opsporingen e.d. kortom een reeks maatregelen niet vereenigbaar met de in dien tyd tot regeeringsprogram geworden onthoudingspolitiek.

Op last van den minister werd een gouvernement Borneo en onderhoo-
righeden gevormd, waar volgens de beginselen van J. Brooke ter bescherming
en beschaving van den Dajak bestuurd moest worden. Om der Engelsche
regeering niet den indruk te geven, dat zucht naar gezagsuitbreiding ~~ii~~
hier aan het woord was, wordt in een semi officieelen brief van den mi-
nister Baud de volgende kostelyke diplomatieke opdracht gegeven: „niet
minder uit aanmerking van het waarachtig doel der te nemen maatregelen
„*in verband met*
„(de evengenoemde bescherming en beschaving) verzoek ik Uwe Excellentie
„om in het uit te vaardigen officiële stuk, niet karig te zyn met phi-
„*l*anthropische uitdrukkingen“, waarvan de minister er dan eenige ter keu-
ze aan den G.G. geeft.

[Deze vestiging bestond meer op papier dan wel in werkeloekheid, het-
geen hieruit blykt, dat de eerste resident na 2 jaren met verlof ging en
volgens eene regeeringsbeslissing eerst vervangen zou worden, wanneer
de plaatselyke toestanden vestiging in het binnenland gedoogden.]

De G.G. Rochussen, die in '46 de instelling van twee gouvernementen
op Sumatra en een op Celebes voorstelde, zyn voorstel betreffende Su-
matra werd evenwel niet door den minister overgenomen, schreef in een
zeer geheimen brief van 48 aan den minister, „waar wy ons bewust zyn
„niet sterk genoeg te zyn om onze heerschappy buiten Java krachtadig
„te verdedigen tegen eene Europeesche zeemogendheid, daar moeten wy in
„wettige titels van eigendom het middel zoeken om onze heerschappy te

Nota I
Bl. 48.

14 „doen gelden en eerbiedigen"Uitbreiding van gezag over Celebes werd *zelfs* voorgesteld, mits zulks zou kunnen geschieden zonder de rust te verstoren of het Gouvernement in kostbare oorlogen te wikkelen.

[In '33 in het begin van de periode der onthoudingspolitiek werden de hoofden van gewestelyk bestuur naar aanleiding van het verlenen van gewapende hulp door een resident aan de vorst van Sidenreng tegen aanvallen van vyandige naburen op verbeurte van hun ambt aangeschreven om nimmer zonder speciale autorisatie van het gouvernement tot offensieve maatregelen tegen inlandsche vorsten en volken over te gaan, dan wanneer het gouvernement grondgebied gewelddadiglyk werd aangevallen.

Kenmerkend is het onderscheid van deze resolutie met den geest van een besluit van den G.G. Rochussen waarin wordt aanbevolen met kalme, doch gepaste klem voor de handhaving der door het gouvernement verkregen politieke rechten te waken en zorgvuldig alles te vermyden, wat aan de oppermacht van hetzelfde zou kunnen te kort doen.]

Onder Rochussen, zoowel als voor hem, wordt een vredelievende staatkunde voorgestaan, voor '45 evenwel uit vrees voor uitbreiding van gebied, gezag en invloed, daarna voor de verkryging van uitbreiding van onze rechten, die ^{evenwel} zoo noodig met geweld gehandhaafd moesten worden.

[Op verdere voorstellen van G.G. Rochussen om door afzonderlyke verdragen met de verschillende vorsten tot nu toe alleen door het Bongaisch tractaat met ons in verbinding, werd door den minister Pahud in '52 afwyzend beschikt. De noodzakelykheid van de handhaving van het bestaan de stelsel dus van de onthoudingspolitiek, werd voorop gesteld, ^{te} we vinden in verband ~~hiervan~~ met een gelykluidende aanschryving van den G.G. Duimaer v. Twist in een advies van den Raad van Indie, dat aan geen gezagsuitbreiding gedacht kon worden, zoolang N.I. onder de verplichting

Ons gezag beter te vestigen

15 bleef jaarlyks een zgn. batig ~~saldo~~^{slot} van eenige millioenen guldens tenbe-
~~te~~^{behoove} van het moederland af te werpen.]

De in '55 by K.B. vastgestelde instructie van den G.G. bevatte even-
wel veel ruimere beginselen, dan men blykens het voorgaande in die peri-
ode zou verwachten. Met betrekking tot de zelfbesturen is het eerste ge-
deelte van art. 443 dier instructie het belangrykste. Het luidt:

„Het recht van zelfbestuur by overeenkomst aan Inl. vorsten en vol-
ken gelaten, sluit niet uit de verplichting om het welzyn des volks te
„bevorderen, om met rechtvaardigheid te regeeren, om zeeroof en slavenhan-
„del te beletten en om Landbouw, Nyverheid, Handel en Scheepvaart te ~~ver-~~
„~~ekeren.~~ ^{beschermen.}”

De G.G. ziet toe, dat aan die verplichting worde voldaan en dat de
beletselen, die zich daartegen verzetten, worden uit den weg geruimd.

De geest van dit artikel is onvereenigbaar met een politiek van
onthouding. Zooals wy zullen zien, zou het dan ook nog jaren duren voor
de beginselen daarin neergelegd, in praktyk werden gebracht.

[Een treffend voorbeeld van het nietopvolgen van art. 43 der genoem-
de instructie vindt men in de verhouding van het Gouv. tot Timor. Nadat,
om korthedshalve hier niet te vermelden ^{as} redenen, er in toegestaan werd
geen contracten met Timor te sluiten en hoewel de mindere geschiktheid
der vorsten voor ~~het~~ zelfbestuur was erkend, vond de minister van Kolon-
niën in '66 daarin geen reden voor ons ^{bestuur} tot meerdere bemoeienis. In '75
nog werd in de instructie van den Res. van Timor opgenomen als art. 12 :
„de Resident vermydt alle aanleiding tot het aanknoopen van nieuwe of
„het bevestigen of vernieuwen van oude betrekkingen.”]

Na '61 herleeft de onthoudingspolitiek van van den Bosch weer. Naar
aanleiding van een met Siak gesloten contract in '61, ⁵⁸ noodig geworden, de
^{Wegens} onze tusschenkomst door Siak ingeroepen ter beslechting van binnenland-

sche onlusten, waarbij de sultan eerst gebruik had gemaakt van de hulp van den Engelschman Wilson, ^{in 1861} waarschuwde de minister tegen neiging tot uitbreiding van ons rechtstreeks ^{ge} gezag. In dien brief valt de volgende zinsnede op: „Ik beschouw elke uitbreiding van ons gezag in den „Indischen archipel als een schrede nader tot onzen val en zulks te mee z „daar wy nu reeds, in dit opzicht ver boven onze krachten gegroeid zyn.”

Een gevolg hiervan was een aanschryving van de Ind. Regeering waar by aanbevolen werd, „zonder dringende en gebiedende noodzakelykheid alles te vermyden, wat aanleiding zou kunnen geven om ons rechtstreeks ^{ge} gezag uittebreiden of om annexatiën onvermydelyk te maken.

Die noodzakelykheid ^{be} ontstond ^{van dien} evenwel in de jaren ^{en,} 59, 60 in Celebes ^{het Palembangse} en Palembang, zoodat na de Boni expeditie en eene expeditie in ^{de} ~~de~~ ^{en in} ~~mat~~ ^{Landen} ~~Landen~~ verschillende gebieden onder nadere goedkeuring werden ingelyfd.

[Ten aanzien van de bemoeiingen met de buitenbezittingen zien wy dus:

van 40-45 een periode, waarin het gouvernement zoowel tegen uitbreiding van gezag als tegen expedities is.

van 46-51 is men voor uitbreiding van gezag zoo mogelyk zonder expedities van 51-60 werden verschillende expedities noodig ter handhaving van ons gezag met als gevolg uitbreiding van ons gebied.

van 60-71 een periode overeenkomende met de eerste.]

De directe aanleiding tot meerdere bemoeiing in deze jaren, vormde zooals wy reeds zagen, de vrees voor Engeland.

Ook tot gebied, waarmede het gouvernement nog in geenerlei betrekking stond, strekte het zyn invloed uit, waarbij ik in de eerste plaats denk aan de in '39 met Bali gesloten contracten.

17. De bloeiende handel met ^{van Bali} Singapore kon door het verdrag van '24 niet te niet worden gedaan, maar de erkenning van den vorst van Bali werd verkregen, dat zyn gebied een deel uitmaakte van Ned~~(~~Indië en als zoodanig geplaatst was onder de opperheerschappy van Nederland.]

Vervolgend +
De Atjèhoorlog bracht ~~in de eerste jaren~~ zoals te begrypen valt door de groote onkosten, by het Opperbestuur verscherping van de onthoudingspolitiek mede. De man, die jaren achtereen de verpersoonlyking van de onthoudingsidee was en seder 1864 door zyne hooge betrekkingen hy was n.l. 8 jaren lid en 5 jaren vicepresident van den Raad van Indië 3 malen lid van den Staten Generaal, minister v. kolonien en G.G. veel invloed heeft uitgeoefend was de heer O. Van Rees.]

De leuze der ^Rregeering in die jaren was: qui trop embrasse, mal étreint. "Het was tegen de inzichten van den heer v. Rees, die er in eene rede in '78 in de S.G. gehouden op wees, dat het kwaad z.i. niet alleen schulde in de uitbreiding van gebied, maar evenzeer, ja nog meer, in de uitbreiding van den kring onzer bemoeienissen, eene meening, die het opperbestuur deelde, ^{het was} dat de G.G. Lansberge zich verzette door op te merken dat het de vraag was of eene nominale heerschappy, zooals door ons werd gevoerd over een gedeelte van den Ind. archipel, wel als een beletsel om zich daar te vestigen, zou worden erkend. Hy wees er op, dat uit de vestigingen van vreemdelingen op de Mapia eilanden en de Ashmoreshoal bleek hoe weinig ons gezag aan de grenzen geerbiedigd werd en dat de omstandigheden, ook al dreigde meerdere bemoeienis onze krachten te boven te gaan, ons er toe zouden dwingen.

Boe bitter weinig ons gezag in verschillende streken der buitenbezittingen te beteekenen had, moge uit een paar voorbeelden blyken.

In '69 werd de controleur van Melolo op Timor weggejaagd, omdat de bevolking niets met hem te maken wilde hebben, in het geval werd

*Te worden**vergezellende*

berust. In 81 ~~werden~~ 5 den Resident van Timor ~~vergezellende~~ op een tournee radja's door 2 *Setians* beboet. Tegenspraak van den Resident had verhooging van boete tengevolge, die om verdere ^{de} moilykheden te voorkomen betaald werd. Aan het verzoek van den Resident om bestraffing van de ~~to~~ hoofden voor dit feit en andere ongepaste eischen werd niet voldaan, wel volgde ontslag van den Resident, omdat deze aan de op hem uitgeoefende pressie had toegegeven. De bestraffing bleek achterwege.

Op Bali had de weigering ^a van den Resident ^{om} zyn gewest te bereizen, dus de onthouding van inmenging, tegenwerking en geringschattend optreden van ~~den~~ vorst van Karang Asem tengevolge. Een maritime demonstratie en eene meer klemvolle houding door de ^R regeering voorgeschreven maakten ^{eerst} hier een einde aan. De ervaring leerde hier, dat de G.G. Lansberge niet ten onrechte geschreven had, dat uit onthouding steeds toenemende verwarring voortvloeit.

Toch zou het tot 1887 duren, eer de ^R regeering hare onthoudingspolitiek zou ~~bazien~~. Ook nu weder gaven buitenlandsche redenen daartoe den stoot. Het bezoek van twee Russische oorlogsschepen aan eilanden by ~~Sumatra's~~ Westkust gaf aanleiding dat onze rechten op verschillende deelen van den archipel nog eens in het byzonder werden nagegaan en tot het voorschryven door het opperbestuur in Nederland van het opnemen ~~ee~~ eener gebiedsomschryving in de contracten met de Inlandsche vorsten.

Geregelde aanraking met de Inlandsche staatjes werd voorgeschreven en van die waarmede nog geen contract was gesloten, moest eene acte van erkenning worden gevraagd.

Blykens eene beslissing vanden G.G. Loudon in '72 door het opperbestuur in Nederland bekrachtigd in '88 werden o.a. de zgn. onafhankelyke Bataklanden niet beschouwd als een deel van Ned. Indië. De Raad van Indie adviseerde ~~daartegen~~ in 1890 wegens de vestiging van een buiten-

*tegen het vol.
kopen. onafh.
belijk verklaren
van dergelijke ge-
bieden*

19 landsch avonturier in het kustgebied van Sigi in de Tominiboct.

Den C. Generaal te Singapore werd tot ^{onwil}fnuiking van dergelyke neigingen ras verzocht te willen bekendmaken, dat wy meester waren van geheel Celebes.

Het vorige standpunt werd echter door den minister van kolonien Mackay gehandhaafd, waarbij werd aangeteekend, dat wy ons ^{op}gaarne naar de binnenlanden zouden uitbreiden, zoodra de tyd daartoe was gekomen. Afwykend hiervan besliste de G.G. Rooseboom dat dergelyke landschappen tot Ned. Indië behoorden en als zoodanig in zekeren zin onder onze ~~sup~~prematie stonden. Hunne onafhankelykheid t.a. van het buitenland werd daarmede ontkend.

Door buitenlandsche invloeden werden zooals wy zagen, tot in de laatste jaren 25 van de 19e eeuw richting en graad van onze bemoeiing met de Inlandsche staatjes bepaald. Zooals Dr. Moresso in eene lezing van 1903 in het Ind. Gen. ^{ide}zegt } ^{had} kon de slotacte van het Berlynsche congres van 1835, waarin zy het ook voor Afrika, ^{enkel}de verplichting der koloniale mogendheden erkend werd om in geannexeerde landstreken het bestaan van eene overheid te verzekeren tot bescherming van verkregen rechten, ^{de veiligheid van}in het byzonder van handel en verkeer, ^{kunnen}niet nalaten ook by onze bestuurders het bewustzyn te verlevendigen, dat koloniale aanspraken zonder uitoefening van genoeg feitelyken invloed om handel en verkeer te beveiligen, licht tot moeilykheden en verwikkelingen kunnen leiden.

Voor Nederland kon zyn politiek beleid ten aanzien van Ned. Indië geen zaak van binnenlandsche bemoeiing blyven, waar het buitenland onverschillig tegenover stond. Verantwoordelykheidsgevoel ook voor de in zelfbestuurend gebied bestaande toestanden moest daardoor ontstaan, het openbaarde zich allereerst door het ingrypen in het wanbestuur van den vorst van Lombok in 1894.

In de handelingen van de eerste kamer der S.G. zitting 1894 [blz. 12-19] vindt men als verdediging van den minister tegenover de opmerking dat het gouvernement zich by het contract met den vorst van Lombok verbonden had zich niet met het inwendige bestuur van het landschap te zullen inlaten. ¹ dat wanbestuur geen bestuur is en dus bemoeiing daarmede geoorloofd, ² dat aangezien de vorst van Lombok by art. 1 van het contract verklaard had, dat zyn gebied eigendom was van het N.I. Gouvernement, art. 55 van het R.R. de bescherming der inlandsche bevolking door den G.G. tegen willekeur inhoudende, hier toepasselyk was, zoodat aan de onderdrukking der Sasaks een einde gemaakt moest worden en ten slotte ^{vindt men} met een beroep op William Lea Warner ^{inhoudende} dat wanbestuur, ^{over onbeperkt bestuur,} niettegenstaande ^{waarborgen} alle voorbehoud in contracten ^{opgenomen over onconeer} absolute ^{zelf} ^{opgevoerd} recht geeft om integrypen.

die in zijn
werk :
The Protected
Princes of India
 zegt :

De twee eerste argumenten zyn gelukkig gevonden, maar zooals U my zult toestemmen, niet houdbaar. Het laatste argument toont duidelyk, dat het opperbestuur zich afvroeg wat eischt het buitenland, welke plichten hebben wy ook ten aanzien van de niet onder ons rechtstreeksch gezag staande onderdanen?

X

Hiermede was dus in beginsel gebroken met de onthoudingspolitiek. De contracten met de Inlandsche zelfbesturen in de 19 e eeuw zyn ontleend aan dat in 1817 met Bandjermasin gesloten. De beginselen, die in die contracten vervat moeten zyn, zyn nader aangegeven ^{in het 2e} gedeelte van art. 43 van de ^{in '55 by h. h. vastgestelde} hoogergenoemde instructie voor den G.G. luidende:

Door overreding en ^{is} deze vruchteloos door meer afdoende tusschenkomst moet de nieuwe orde van zaken worden beschreven in eene acte inhoudende:

hierin ligt dus

21 19 de vooruitzetting van het beginsel van het Ned. oppergezag; ~~het ge-~~
~~wenschte bewys voor onze aanspraken tegenover het buitenland.~~

20 dat het inwendig bestuur zonder tusschenkomst van dat oppergezag
zal kunnen worden gevoerd; ~~dus de waarborg, dat de aanrakingen het gouver-~~
~~nement geen verplichtingen oplegt, waarvan het niet kan voldoen.~~

30 de bepaling der voorwaarden waarop het oppergezag van zyn tussche-
komst afziet en

40 de aanwyzing der middelen het meest geschikt aan die voorwaarden le-
ven en uitvoering te geven, met welke beide laatste punten bedoeld moet
zyn: de verplichting tot opheffing van al wat in den weg staat aan de
uitbreiding van welvaart en beschaving en in het byzonder tot het te
keer gaan of afschaffen van zeeroof, slaverny, pandelingschap en wille-
keurige beschikking over personen en goederen, -----

*tegen zinnige
kegl.* / verder vallen hier ook onder alle ^lr^lchten, die het gouvernement
zich by het sluiten van het contract bedingt ten aanzien van de recht-
spraak, het recht tot het uitgeven van concessiën, de bepaling van de
gangbare munt, de regeling van de inkomsten van het zelfbestuur enz.

Werd in het contract van 1817 aan den sultan van Bandjermasin nog
bystand tegen binnen en buitenlandsche vyanden beloofd, in art. 40 van de
instructie van '55 is bepaald dat die belofte, met uitzondering van byzon-
dere gevallen, niet meer in de verdragen ^amog worden opgenomen.

Door de vele leemten en gebreken en de ongelykluidendheid der
plaatselyk opgestelde contracten is in '75 een modelcontract vastge-
steld van ongeveer 39 artikelen. Gezien in verband met de heerschende
opvatting in die jaren is het te begrypen, dat in de by dat model gevoeg-
de instructie uitdrukkeloek wordt gezegd, dat de regeering met de vast-
stelling van dat model geenszins de bedoeling had, om daardoor het slui-

In 1890 was de algemeene toestand onzer verhouding tot de bui-
 bezittingen zoo, dat wy hier en daar in streken met onbepert zelfbe-
 stuur, waarmede wy geen of ongeregelde betrekkingen onderhielden, in
 het geheel geen invloed hadden. Die landen, zooals Midden Sumatra, Mid-
 den Borneo, Korintji, de To Radja landen, Flores en Nieuw Guinea behoor-
 den volgens eene officieele uitspraak van het opperbestuur, die ik zoo-
 even aanhaalde niet tot Ned. Indiën. Overigens waren er met de verschillen-
 de zelfbesturen hier met de radja's alleen, elders weder met radja's en
 ryksgróoten, contracten gesloten en ambtenaren ter controleering van de
 gesloten overeenkomsten aangesteld of ~~wel~~ bleven die contracten onge-
 controleerd, zuiver formeele, nietszeggende documenten.

Waar een vyandige geest heerschte daar bleef die ook met het con-
 tract bestaan, daar bleef een gespannen verhouding en moest meermalen ~~te~~
 tot wapengeweld worden overgegaan.

Dat in werkelykheid de schriftelyke overeenkomst nooit een maat-
 staf is geweest voor onzen invloed is zeer helder uiteengezet door Dr.
 C. Snouck ^{Surinonje} #. in een nota over Djambische aangelegenheden van het jaar
 1900, waaruit hier eenige aanhalingen mogen volgen.:

„ Het politieke contract (hier wordt bedoeld dat met Djambi), dat niet
 „ gezegd kan worden de verhouding te beheerschen, lydt aan dezelfde gebre-
 „ ken als zoovele andere contracten met Inlandsche vorsten. Het bedingt
 „ met grooten omhaal van woorden een ^{tal} aandeel voordeelen voor het gouver-
 „ nement, die een voor een, ook zonder vermelding op papier, geheel ver-
 „ zekerd zyn, waar wy onzen invloed op een Inlandschen staat krachtig
 „ doen gelden, waarvan echter nooit een enkel tot werkelykheid buiten het
 „ papier geraakte, wanneer wy passieve onthouding betrachtten, en verder

23 „ zy weten zeer goed, dat de mate van ondergeschiktheid nooit afhangt van den inhoud der artikelen maar wel van de wyze, waarop het bestuur zyn wil weet te doen eerbiedigen.”

Dr. Snouck H. keurt ook in het byzonder het artikel af, waarin onthouding met de binnenlandsche aangelegenheden van den Inlandschen staat wordt beloofd, omdat daardoor de knevelary en de tyrannie der Inlandsche hoofden ongerept wordt gelaten.

Wat hier voor Djambi in het byzonder werd opgemerkt, geldt voor elk

De Inlander beziet de verhouding van het Inlandsche rykje tot de machtige kompanie op zyn manier en gebruikte daarvoor b.v. in de Boegineesche landen een geliefd door Dr. Matthes genoemd beeld: wy zyn als de blaadjes, het gouvernement als de wind, die ze meevoert. „Moeten wy daarby ook aan de veranderlykheid van den wind denken? We weten het niet, maar zeker heeft de Boeginees niet gedacht aan het contract als beeld voor die verhouding. Dat vreemde, geheimzinnige contract, dat in de lange jaren van onthouding van bemoeienis, zorgvuldig gebonden in oranje fluweel, satyn of gele zyde, met het Ned. wapen er op gedrukt, geborgen werd in een kistje van mahonie of palisanderhout, veilig bewaard en afgesloten als symbool van het land, dat evenzeer moest worden ontzien en waaraan men niet dan noodde mocht raken.

In deel 1 van de Barée sprekende Toradja's van Midden Celebes door Dr. N. Adriani en Dr. Albert C. Kryt vinden wy het een en ander over dergelyke fraaie contracten omstreeks 1890 met de landschapjes Todjo, Saesoe en Parigi in de Tominiboekt gesloten ter verzekering onzer rechten op die streken tegenover het buitenland, dat in den persoon van den evengenoemden avonturier niet van onze aanspraken overtuigd scheen te zyn.

Wat er in die blykbaar haastig voorgelegde contracten stond, begrepen de betrokken hoofden volstrekt niet en hoogst verbaasd waren zy te vernemen dat al hun land van het Ned. Ind. gouvernement was. „Welnen,” zeiden zy, toen hun dit werd verteld, „het is immers van den Datoe van Loewoe, maar, dit moeten die groote heeren, de Kompanie en de Datoe maar samen uitmaken.” Het beste gebruik, zoo lezen we hier verder, dat zy meenden te kunnen maken van die contracten, was ze boven hunne slaapplaats op te hangen als een beschermende talisman. Dr. Adriani vertelde my, dat een dier hoofden hem eens in een vertrouwelyk oogenblik vroeg, of zy van de omslagen van den band geen gouden knopen zou kunnen laten maken.

De tyden zyn veranderd. In 1910 legde ik den vorst van Bada, een berglandschapje, eveneens in Midden Celebes, de op een dubbel vel gedrukte korte verklaring voor, de geelzyden band en het kistje waren verdwenen maar de ambtenaren konden toen ook vry hun gebied doorreizen, wat in tot 1890 in die streken niemand buiten de zendelingen vermocht te doen.

1. Landen van

23 „ zy weten zeer goed, dat de mate van ondergeschiktheid nooit afhangt van den inhoud der artikelen maar wel van de wyze, waarop het bestuur „ zyn wil weet te doen eerbiedigen. ”

Dr. Snouck H. keurt ook in het byzonder het artikel af, waarin onthouding met de binnenlandsche aangelegenheden van den Inlandschen staat wordt beloofd, omdat daardoor de knevelary en de tyrannie der Inlandsche hoofden ongerept wordt gelaten.

Wat hier voor Djambi in het byzonder werd opgemerkt, geldt voor elk zelfbesturend gebied in overeenkomstige omstandigheden.

+ Kon het gouvernement by contractswyziging al nieuwe rechten voor zich bedingen, zooals by. het recht tot het uitgeven van mynbouw en andre concessien daar, waar de zelfbesturen dat nog niet deden, in Atjeh, waar na het afdoende gewapend optreden van 1898 het gouvernement van zyn overmacht gebruik makende, elke bepaling aan de contracten kon toegevoegd krygen, ^{dat} die zy wilde, scheen een dergelyke uitbreiding van bevoegdheden van het ~~gouvernement~~, waarvoor steeds met een honderdtal zelfbesturen zou moeten worden onderhandeld, zeer onpraktisch. De toenmalige gouverneur van Atjeh, generaal van Heutz, stelde daarom den G.G.v.d. Wyck voor, in eene korte verklaring waarby de hoofden zouden uitspreken, dat hun landschap volledig tot het grondgebied van Ned. Indië behoort en zy met de bevolking volkomen onderworpen zyn aan ons gezag en in alles onze bevelen en voorschriften als wettig erkennen, de verhouding tot het gouvernement vastteleggen.

De algemeene secretarie achtte het plan onuitvoerbaar. Ondanks dit afkeurend rapport gaf de G.G. opdracht tot een officiëel voorstel, waar op de gouverneur van Atjeh in een zeer uitvoerig, door Dr. S. H. gesteld schryven de noodzakelykheid betoogde, verandering in de „ bestaande „ toe-

24 stand te brengen en de gebruikeleyke verklaring in 18 artikelen, die slechts waarde op papier had, maar in geen enkel opzicht een beeld van de werkelyke verhouding gaf, te veranderen en of de onderhoorigheden van Atjeh tot rechtstreeksch gebied te verklaren met behoud van zelfbestuur, waarbij de hoofden [~~der onderhoorigheden~~] van den gouverneur een instructie zouden ontvangen, [~~en de verdere bevelen door of namens den Gouvern. van Atjeh te geven~~], ~~volgens welke instructie~~ zy hun landschapp by de aanvaarding hunner aanstelling zouden moeten beloven te besturen, of in de plaats van de oude verklaring, nieuwe verklaringen in twee artikelen te doen teekenen, waarbij hun dan een nieuwe aanstellingsacte zou worden uitgereikt.

Door de Indische regeering werd tot het laatste besloten. Het opperbeestuur eischte toevoeging van een derde artikel, de verklaring inhoudende, dat het hoofd zich in geenerlei aanraking met vreemde mogendheden zou stellen. De minister van kolonien toch was van oordeel en ook hier komt de gedachte te voorschyn: hoe zullen de Europeesche naburen over dit nieuwe beleid oordeelen, dat door het weglaten van die bepaling de meening zou kunnen ontstaan dat deze, in het oude contract met 18 artikelen voorkomende bepaling, was vervallen.

Werd het oorspronkelyk voorgestelde model der K.V. gewyzigd door toevoeging van het verbod van staatkundige aanraking met vreemde mogendheden, het laatste artikel, waarin nakoming en handhaving beloofd werd van alle regelingen en bevelen uitgevaardigd of toepasselyk verklaard en gegeven door den Gouverneur van Atjeh werd vervangen door de belofte van nakoming van regelingen door de Koningin, den G.G. of diens ~~op~~ ^{aan} ~~vertegenwoordiger~~ en opvolging van bevelen van den G.G. of diens ~~op~~ ^{aan} ~~vertegenwoordiger~~. Deze wyziging achtte de ^{van} regeering noodzakelyk, omdat zy regelingen, door den gouverneur van Atjeh gemaakt, ten aanzien van

25 onderwerpen tot de bevoegdheid van den G.G. of de Kroon behoorende, niet wettig achtte. De zelfbesturen zyn bevoegd door de belofte de bevelen van den G.G. of het hoofd van gewest op te volgen, verplicht, die onderwerpen te regelen, die het gouvernement niet aan zich heeft gehouden of waarvan de regeling hun wordt opgedragen. Alle onderwerpen niet door het Z.bestuur geregeld worden dat volgens de bevoegdheid van elken wetgever in rechtstreeksch gebied. Heerendienstregelingen in z.best.gebied door een H.v.G.Best.zyn dus ^{bestuurd} evenzeer onwettig ~~in Z.B.gebied~~, als zy dat krachtens art.57 R.R. in rechtstreeksch gebied zouden zyn, wel kunnen zy door het Z.Best. worden uitgevaardigd en behoeven dan slechts bekrachtiging van het H.v.Gewest..

Zooals het met enkele woorden in H. IV van de nota van P.B. en B is gezegd: de uit artikel 3 K.V. voortvloeiende bevoegdheid der autoriteiten gaf hun wel vergrooting van rechtsgebied maar niet van rechtsmacht.

De aldus gewyzigde korte verklaring werd in 1907 als uniform model korte verklaring vastgesteld. Behoorde by de oorspronkelyke verklaring eene afzonderlyke acte van erkenning, deze is thans vervallen en de erkenning en bevestiging wordt behalve voor bestuurders, die by vroegere contracten reeds erkend en bevestigd zyn, opgenomen in de formule onder ^{de} K.V. geschreven, die de goedkeuring en bekrachtiging er van door den G.G. inhoudt.

[Met de genoemde K.V. komen overeen de Goenoeng Sahilan verklaring gesloten met eenige landschappen ter S.O. uit twee artikelen bestaande. Het artikel over de staatkundige aanrakingen met vreemde mogendheden is hier weggelaten, omdat dit verbod in vroegere contracten met ^{de} staatjes niet voorkwam, de Sigi-verklaring, die slechts weinig verschilt van de Atjeh verklaring, de Ternate en Tidoreverklaring

gelykluidend aan de K.V. met byvoeging van een vierde artikel in na-
volging van art. 1 der oude contracten, waarbij het gouvernement de be-
voegdheid bedingt ten alle tyde het zelfbestuur geheel of gedeeltelyk
by het rechtstreeksch bestuurd gebied in te lyven en tenslotte de Timor-
verklaring, een door het hoofd van dat gewest onderteevend proces-ver-
baal van beëdiging van den nieuw opgetreden bestuurder, waarin deze on-
derwerping en gehoorzaamheid aan de door het N.I. gouvernement over hem
te stellen machten belooft.

Al de genoemde verklaringen worden geleidelyk evenwel voor Ternat
met behoud van het vierde artikel, in den vorm der model K.V. gebracht.]

Hewel feitelyk eenige eenzydige verbintenis, beschouwt men de K.V.
door de daaraan gehechte erkenning en bevestiging van den nieuwen be-
stuurder als ~~een~~ politiek verdrag in den zin ~~van~~ van art. 44 R.R. Even-
als ~~in~~ in afschrift aangeboden worden aan de Engelsche regeering, worden
zy aangeboden aan de S.G. [In een ministerieel schryven van '89 is op-
dracht gegeven ook alle eenzydig~~e~~ verklaringen van Ind. vorsten op
te zenden, met verwijzing naar art. 44 R.R. en art. 41 van de instr. van den
G.G. waarin is voorgeschreven, dat geen verdragen gesloten mogen worden
dan onder nadere goedkeuring van den G.G. en den minister. Steeds moet
worden medegedeeld of zy voor overlegging aan den S.G. geschikt zyn.
Die overlegging wordt niet afkankelyk gesteld van de belangrykheid, ~~ma~~
~~maar alleen daarvan of bekrachtiging door de Ind. Reg. noodig is geweest~~]

Bleek dus boven, dat de regeering met de invoering van de K.V.
handhaving van het zelfbestuur beoogde, uiting vond dat beginsel in den
onder generaal v. Heutz gegeven leidraad voor het burgerlyk bestuur in
Ned. Indië, waarvan de artikelen 23 t/m 29 handelen over de landschappen
met zelfbestuur. (*Zie het Bataviaasche Nieuwsblad van 26 October 1807*)

De Raad van Indië vereenigde zich met de hierin opgenomen be-

27 stuursbeginselen, die ten aanzien van de instandhouding der zelfbestu-
ren zyn:

- Behoud van het Inlandsche zelfbestuur, tenzy ~~op verzoek van~~ hoofden en bevolking, ^{opheffing verzoeken} of wanneer inlyving in het belang der bevolking onvermydelyk is. In de nota van P.B. en B. hoofdst. IV vindt men hierover gezegd dat in het hierbedoelde artikël om ^cfinantiële redenen uitspraak wordt gedaan ten gunste van zelfbestuur, daar zelfs met de ruimste toepassing van art. 67 R.R. de bemoeienis van de regeering zoo in byzonderheden afdaalt, dat door de voortdurende ²²aastelling en vermeerdering van Inlandsche ~~ambtenaren~~ ^{en beampten} de bestuurskosten over het geheele gebied grooter zouden worden dan wy zouden kunnen dragen. Om deze redenen is b.v. het plan van inlyving van Tidore, met het oog op het groote daarby behoorende gebied van N. en W.N. ^{icou}Guinea niet doorgegaan.

1. N. B. II bl. 22

Het opperbestuur in Nederland was evenwel ^{aan den anderen kant} tegen opname van een waarborg voor de instandhouding van het zelfbestuur.

Op voorstel van de Indische regeering werd echter om onzekerheid te voorkomen geen bepaling opgenomen, dat het gouvernement zich het recht voorbehield, wanneer noodig een einde aan het Z.B. te maken.

45.27.
Een uitrondering hierop maken de Contracten met Ternate en Tidore, hante, uit 4 artikelen bestaande verklaringen, waarbij, in naevolging van een artikel der oude contracten, het gouvernement zich de bevoegdheid bedingt ten allen tijde het Z.B. geheel of gedeeltelyk bij het rechtstreeks bestuurde gebied in te lijen.

als ik zoo
enoemde cor-
fbestuurders
ders zich in
k uit byblad

7960, waarin de wensch der regeering te kennen wordt gegeven de hoofden en landsgrooten meer met onze bestuursbeginselen vertrouwd te maken en

27 stuursbeginselen, dien ten aanzien van de instandhouding der zelfbestu-
ren zyn:

Behoud van het Inlandsche zelfbestuur, tenzy ~~op verzoek van~~ ^{opheffing verzoeken} hoofden
en bevolking, of wanneer inlyving in het belang der bevolking onvermy-
delyk is. In de nota van P.B. en B. hoofdst. IV vindt men hierover gezegd
dat in het hierbedoelde artikel om ^cfinanziële redenen uitspraak wordt
gedaan ten gunste van zelfbestuur, daar zelfs met de ruimste toepassing
van art. 67 R.R. de bemoeienis van de regeering zoo in byzonderheden af-
daalt, dat door de voortdurende ²²aastelling en vermeerdering van Inland-
sche ~~ambtenaren~~ ^{en beambten} de bestuurskosten over het geheele gebied groo-
ter zouden worden dan wy zouden kunnen dragen. Om deze redenen is b.v
het plan van inlyving van Tidore, met het oog op het groote daarby be-
hoorende gebied van N. en W.N. Guinea niet doorgestaan.

P. N. B. II 11. 22

Het opperbestuur in Nederland was ^{tever} evenwel tegen opname van een
waarborg voor de instandhouding van het zelfbestuur.

Op voorstel van de Indische regeering werd echter om onzekerheid
te voorkomen geen bepaling opgenomen, dat het gouvernement zich het
recht voorbehield, wanneer noodig een einde aan het Z.B. te maken.

[De contracten met Ternate en Tidore maken daarop, zooals ik zoo
straks zeide eene uitzondering.]

Uit ons daadwerkelyk optreden moet zooals in de evengenoemde cor-
respondentie te lezen valt, blyken, dat de opvoeding der zelfbestuurders
beoogd wordt, niet hunne terzydestelling, of opheffing.

Dat de Ind. regeering inderdaad wil dat de zelfbestuurders zich in
in het bestuurvoeren in onzen geest bekwamen, blykt duidelyk uit byblad
7960, waarin de wensch der regeering te kennen wordt gegeven de hoofden
en landsgrooten meer met onze bestuursbeginselen vertrouwd te maken en

28 hun de geschiktheid by te brengen om onder toezicht en leiding der Gouvern. ambtenaren het daadwerkelyk bestuur te voeren over hunne onderhoorigen.

*van alle om-
allegorische
zaken van
belang.*

Geregeld en actief deelnemen^t wordt noodig geacht, om te voorkomen, dat de instelling tenslotte enkel zou dienen tot het geven van een wettigen vorm aan een in wezen onwettige gezagsuitoefening der Eur. bestuursambtenaren. De ^Rregeering wenscht van den zelfbestuurder geen figurant te maken, waardoor alle kosten aan de opleiding der jongeren besteed, nutteloos zouden worden.

De K.V. oorspronkelyk bestemd om, in in onderwerping gekomen verzet- gebied, de lange contracten te vervangen, is thans in beginsel aangenomen als de toekomstige vorm voor de verhouding van alle zelfbesturen tot + het gouvernement. De regeeringsalmanak van 1916 geeft nog slechts een 20tal zelfb. waarmede lange contracten zyn gesloten, naast ongeveer 300 onder de K.V.

Herhaaldelyk is en in Nederland en in Indië der regeering de vraag gesteld of door de K.V. het zelfbestuur ophoudt te bestaan en door rechtstreeksch bestuur wordt vervagen.ⁿ Blykens de gedrukte stukken in de

f. des H. des L. g.

bylagen 1906/1907 [no 75-1] was de commissie van onderzoek van de overgelegde contracten van meening, dat de ^Rregeering naar aanleiding van elke korte verklaring zou moeten mededeelen of de ^RReg. het zelfbestuur onder

zekere voorwaarden denkt te handhaven, dan wel denkt in te lyven by het rechtstreeks bestuurd gebied; waarop de minister in zyne nota van inlichtingen (B. 1907/08 85) antwoordt, dat het uitgangspunt der K.V. juist ligt in de erkenning van de weeschelykheid der handhaving van het zelfbest.

~~[Na eene in de jaren 1905-07 door den G.G. met den minister van kolonien Fock gevoerde correspondentie, sloot de laatstgenoemde zich aan by de opvatting van den G.G. dat onze algemeene verordeningen niet ven rechtswege toepasselyk zyn in zelfbesturende landschappen onder de K.V.]~~

29 De G.G. wees er nog op, dat overleg niet onnódig is geworden door de K.V.,
maar eindeloos verschuiven van de invoering van noodige maatregelen
door voorgewende of ^{rochte} gevoelde bezwaren niet meer kan voorkomen.

Nota P.B. II
Blz. 323

Uit een brief van den Adv. fder Buit. Bez. van 14 ^R blykt, intusschen
dat de term overleg, voor de ~~regeering~~ in de laatste jaren een byzonder
technische beteekenis heeft gekregen. Er wordt toch uitdrukkelijk op ge-
wezen, dat overleg met bestuurders over landschappen onder de K.V. nooit
moet voeren tot het zien bereiken van overeenstemming, dit toch achte-
men strydig met de plicht van den Z.B. de bestuursbevelen optevolgen, ^{max}
^{dat} men moest streven naar instemming met onze nieuwe regelingen. M.I. zou
het eenvoudiger zyn, wanneer men hier sprak van uitleggen der in te voe-
~~ren maatregelen, wat kan het voor nut hebben, dien schyn te bewaren?~~

Toch kwam ondanks de herhaalde verzekering door de Reg. van het
tegendeel telkens de vrees boven, o.a. in ^R raadsadviezen voor onbeperkte
macht der ambtenaren in zelfbesturend gebied onder K.V., zoodat de R.v.
I. die steeds moet gehoord worden ter zake van de regeling der staatkun-
dige betrekkingen met Inlandsche vorsten en volken krachtens art. 28b
van het ~~art.~~ R.R. in 1906 zich verklaarde tegen de verandering van het
contract met KoVa Waringin in eene K.V. Deze meening was gegrond op
het ontbreken van elke beperking der gouvernementsbevoegdheden in het
zelfbestuursgebied. Bleek uit de lange contracten nauwkeurig welke be-
voegdheden het gouvernement voor zich wilde behouden en in hoeverre
het recht van zelfbestuur aan de bestuurders gelaten werd, in de K.V.
was daar niets van te vinden ^{zoodat} ~~en~~ ^{werd} ~~toelaat~~ ^{den} eene inmenging gevreedd,

die de beschikbare bestuursmiddelen niet zou toelaten.

In ^{werd toen} Het beginsel ~~van~~ eene bindende instructie voor de bestuursuitoefening in zelfbesturend gebied ~~werd toen~~ aangenomen en begonnen werd

met eene aanschrijving aan de betrokken Hoofden van Gew.Best. de lange politieke contracten met nabyliggelegen Inlandsche staten aan te nemen als richtsnoer voor de betrekkingen met zelfbestuursgebied onder K.V. In de by Stbl.1914 no.24 afgekondigde regelen aangaande de rechten, bevoegdheden en verplichtingen van het gouv. van N.I. ~~te~~ eenerzyds en van de Z. best.landschappen wier verhouding tot dat gouvernement wordt beheerscht door de zoogenaamde K.V. [of een ^{der} daarmede ~~gelijk staande~~ in strekking en hoofdzaken overeenkomende documenten, anderzyds een staatsblad bekend onder den naam van „de zelfbestuursordonnantie“ dat voor zoover ^{ik weet} ~~er~~ ~~veel bekend~~ is, tot nu toe nog niet in werking is getreden, is aan dat beginsel uitvoering gegeven.

In eene toelichting vervat in ~~eene~~ ^{aanwijzing} circulaire van den Dir. van B.B van 1914, opgenomen in byblad 8122, wordt deze ordonnantie uitvoerig besproken en verklaard.

Thans wil ik nog eenige byzonderheden mededeelen omtrent de ontwikkeling der lange contracten.

Zooals ik U zoeeven medeelde, waren er in 1916 nog 20 Inlandsche staten door een lang contract met ons gouvernement verbonden. Op den grondslag van het modelcontract van 1875 vinden we op Celebes en op Soembawa 4 contracten volgens het zgn. Celebesmodel van 1904, in de Z. en O. afdeeling van Borneo een contract met Koetei, in de W. afdeeling 7 contracten o.a. met Pontianak en Sambas en ter S.O.K. 7 contracten o.a. met Asahan, Deli, Langkat, ^L Terdang en Siak volgens het zgn. O. Kust van Sumatramodel van 1905. Op Timor vindt men bovendien nog een oud contract van 1858 nog niet vervangen door de Timor of door de K. verklaring en met de landschappen, nog door de Timorverklaring verbonden, contracten ^{betreffende den} ~~van~~ afstand van het recht ^{tot} ~~van~~ uitgifte van mynconcessien aan het gouvernement en den afstand van de halve cyns door het gouvernement aan

32 ^{acht} het recht van verpanding, bv. van den opiumverkoop, ~~zich~~ ~~hiervan~~, gaat, zooals Mr. Spit in hoofdstuk III zyner disertatie over de mate van zelfstandigheid der Z.b. landschappen te recht opmerkt, het karakter van de contracten als overeenkomst door gelykwaardige wilsverklaring verloren.

Formeel is er wilsovereenstemming tusschen beide partyen, maar vry willig worden deze overeenkomsten niet meer gesloten. Werd de wyze van optreden van het gouvernement tegenover de zelfbesturen door het kamer lid Cremer in de zitting 90/91 naar aanleiding van moeilykheden in Zuid-Celebes by de overname der in- en uitvoerrechten juist geschetst met de woorden: er wordt gehandeld of het een axioma is, dat ons belang steeds uit den aard der zaak primeert boven dat der Inl. vorsten en der bevolking en of hun land er niet voor hen is maar voor ons, het in 1906 ter S.O.K. doorgevoerde beginsel van scheiding der landschapsinkomsten van die van den vorst, was meer in het byzonder een inbreuk op de rechten van den bestuurder, ten bate van zyn landschap en de bevolking in de eerste plaats, evenwel ook ten bate van het gouvernement, dat hierdoor zooals wy zullen zien restitutie kon verkrygen van de uitgaven rechtstreeks in belang van het landschap gedaan.

Het was de toename van de landschapsinkomsten door den vooruitgang der particuliere industrie, die groote bedragen aan cyns ten voordeele van de Inlandsche vorsten opbracht, welke de genoemde maatregel noodzakelyk maakte. Dat in de wyze, waarop zy werd doorgevoerd, fouten zyn gemaakt, die by minder misplaatste zuinigheid voorkomen hadden kunnen worden, dat hetzelfde resultaat had ^{bereikt} kunnen worden op o.a. voor

den vorst van Asahan ^{en Siak.} minder stuitende wyze, koop ik U zoo aanstonds ^{aan} te toonen. In het byzonder moem ik U hier dezen zelfbestuurder, ~~aan~~

~~zyne inkomsten~~ ^{hoevel} ~~vanwege de belangrykste~~ ~~reden~~ ^{aan} de genoemde maatregel voor hen ^{ook} en ^{andere} in hun gebied de meest voelbare gevolgen had, Met de

omdat zij niet dan na protest, de nieuwe contracten ondertekenden.

Handelingen
blz. 81

In verschillende
landschappen

33 eerste opkomst van de goudexploitatie in N.Celebes valt de instelling van landschapskassen samen, kassen waarin de helft van de door het gouvernement ontvangen cyns ten bate van de daarop rechthebbende hoofden werd gestort. In de contracten met Z.B.landschappen van N.Celebes opgenomen in B.H. 96/97^{aan} vindt men in een nieuw artikel de instelling dier kassen met het evengenoemde doel. Elders zooals in Sambas werden zy buiten het contract om, met onderling goedvinden ingesteld. Was de verhooging van inkomsten, die de zelfbestuurders daardoor genoten, aanvankelijk gering, waar de landbouwondernemingen ter S.O.kust met meer voordeel werkten en in aantal toenamen, in stede van na een kort bestaan spoorloos te verdwynen, zooals de meeste mynontginningen uit de goudkoortsperiode van Celebes, daar werden de baten zeer aanzienlyk.

Na terugkeer van een reis naar Deli in '98 stelde de Heer van Kol blykens zyne interpellatie in de 2de Kamer (H. 98/99de 880/882). voor de helft der cyns ter S.O.K. ten bate eener gewestelyke kas te doen afstaan, om die gelden voor het land en de bevolking te kunnen laten aanwenden.

Ik breng hierby onder Uwe aandacht, dat aangezien het recht tot uitz. geven van concessies ter S.O.K. toen evenals nu nog by het zelfbestuur berustte, niet de halve maar de geheele cyns ter beschikking van ^{het} de zelfbestuurders kwam, zoodat volgens het voorstel van Kol de andere helft nog voor hen zou blyven.

Minister Cremer antwoordde hierop: „deze (vraag) kan ik niet toestemmen beantwoorden, er zyn met die ZBest. staten verschillende contracten gesloten, niet by wyze van expropriatie, maar van onderling goedvinden. De conditiën, die daarby gemaakt zyn, moeten worden nagekomen.”

Minister Indenburg verklaart in de zitting 1902/1903 (194) en ik haal met opzet deze verklaring ^{aan} aan, omdat zy zulk een sterk contrast

34 vormen met de rede van minister de Waal Malefyt in de zitting van Nov. 1910 ter verdediging van de in Indië genomen maatregelen, Minister Idenburg dan zegt zich nooit te zullen laten dringen in de richting van dwanguitoefening tegen de bepalingen van het contract en zoo vervolgt

(Jb. Nr. 320).

keene tegen het financieel beleid van den vorst van Deli ge. richte

de minister over de rede van den heer van Kol: „het zal toch niet zyn meening zyn, dat wy dien sultan zouden dwingen anders over zyne inkomsten, die hem wettig toekomen, te beschikken en verder: het kan toch niet de bedoeling van den geachten spreker zyn, dat wy tegeover den sultan van Deli onrechtvaardig zullen zyn, omdat hy zooals de heer van Kol ^{het} ~~noemt~~ „noemt, kapitalist is geworden?“

1 toen 5 jaren te voren

8 Jaar later zeide minister van Kol de W. Malefyt ter verdediging der tegen den wil der zelfbestuurders ter S.O.K. doorgevoerde maatregelen. o.a.: „Toen is onzerzyds ingegrepen en ik acht dit zeer goed te verdedigen, want als onvoldoende waarborgen bestaan ^{van} de behartiging der belangen der bevolking van een ^b bepaalde streek, dan ligt het m.i. zeker in de roeping van het N.I. Gouv. om aan te dringen op eene zoodanige wyziging van de politieke contracten, dat de verhouding tusschen de belangen van den vorst des lands en die van zyn onderdanen een andere en betere worde.“ In deze enkele aanhalingen vinden wy de ontwikkeling terug der regeeringsdenkbeelden van noodig geachte onthouding ^{te} ~~te~~gevolge van het contract, tot terzyde stelling daarvan, waar die noodzakelyk scheen.

M.H. ik meen niet alleen dat de genomen maatregelen te verdedigen zyn, maar zelfs dat zy zeer noodig waren. Maar ze zyn helaas op op een zeer bekrompen wyze ingevoerd. De vorst van Asahan naar Nederland gegaan om zich over den hem opgedwongen verandering van zyn contract te beklagen, die zyn klachten ^{maar} ~~overal~~ ^{leest} ~~lees~~ ^{den} by G.G. Idenburg indient heeft, voelde zich o.a. bezwaard over de benadeeling van zyne

na zyne terugkomst in Indië

35 ^{na ... en} finantie ~~over~~ over het feit, dat hem noch zyne landsgrooten in het contract een spoor van medezeggingschap in het beheer van de landschapskas en in het aanwenden van de gelden daarvan was gewaarborgd. Om met het ~~te~~ laatstgenoemde bezwaar te beginnen, hoewel de bedoeling van de regeering niet is geweest bestuurder en landsgrooten uit te sluiten, in art. 34 van het contract handelende over het beheer en de instelling der landschapskassen staat daar niets over, ^{wat is.} ~~een~~ ^{Dat werd} fout, door Mr. Kielstra, dus in zekeren zin van regeeringszyde, in zyn over de hier bedoelde maatregelen handelend artikel in het T.B.B. van Aug. 1911 erkend; ~~en die~~ ^{had ze} ~~haar~~ het my voorkomt ^{zeds} zonder bezwaar door contractswyziging ~~had~~ kunnen worden hersteld; ^d De beginselen der regeering ten aanzien van de deelname der zelfbestuurders in het bestuur over hun landschap, neergelegd in byblad 7960, gaan toch ^{zeds} van de gevraagde bemoeienis uit.

Het meeste is te doen geweest over de vermindering van de inkomsten van ~~den~~ ^{van Asahan.} vorst. Leest men hetgeen de minister hierover zegt in de memorie van antwoord, behoorende by de begrooting van 1912, dan krygt men den indruk dat de ~~door hem~~ ^{door} gebruikte cyfers ontleend zyn aan het genoemde opstel van Mr. Kielstra, ^{dat door den Minister} ~~waarby~~ echter geen rekening is gehouden met de f. 13000, die de sultan voor 1906 in de laatste jaren in de belangen van zyn landschap besteedde. Volgens de berekening ontving de sultan gemiddeld van '08-10 f. 69000 's jaars en ontving by voor 1906 ~~net~~ ^{to} f. 120.000 verminderd met f. 27.000 aan uitkeeringen, door hem zelf ^{besteed,} betaald aan ondergeschikte hoofden en f. 13000 ^{door hem} voor landschapsdoeleiden ^{of} rond f. 80.000. Een verschil dus van slechts f. 11.000. Waar de inkomsten van het landschap Asahan in die jaren zoo snel stegen, dat het totaal der ontvangsten in 1908 f. 151.000 bedroeg (zie M. van Antw. begr. 1909) ^{5/4} in 1909 f. 200.000 en in 1913: f. 400.000, daar had de sultan jaarlyks zonder bezwaar een f10 a 11. ⁰⁰⁰ ~~PPP~~ meer kunnen krygen.

f. dus na de contractswyziging

37 de gebruikelijke opvatting van de waarde der contracten, die zulk eene wyziging toelaatbaar achtte. Niet als recht, eerder als noodrecht, wenscht hy dergelyk ingrypen te beschouwen. Zyne slotson[genoemd op bl. 131] lykt my geheel aannemelyk n.l. dat men zich in gevallen, waarin men meent, dat het gouvernement moet ingrypen, ondanks beleëmerende bepalingen van het contract, al dient te vragen of het belang dat het

36 Hoeveel de jaarlyksche inkomsten zouden toenemen was natuurlyk niet te bepalen, maar dat het landschap zich juist in die jaren zeer sterk ontwikkelde zal ieder ambtenaar ter plaatse hebben kunnen weten.

Dat de sultan ongeveer f. 80.000 netto ontving, had men m.i. in 1906 evengoed kunnen uitrekenen als in 1911, het zou tenminste van een ruim politiek beleid getuigd hebben, wanneer men vermeden had door misplaatste zuinigheid een zelfbestuurder, die toch niet met den eersten den besten Atjeh ~~beheerscher~~, na gewapend verzet onderworpen, viel te vergelyken; te bevestigen.

Wanneer de toenmalige Res. Ballot zyn beleid dan ook tracht te verdedigen door te zeggen: „Myn taak ter S.O.K. heeft dus in de eerste plaats bestaan uit de invoering van beginselen, die zich gelyk geschets niet het minst door hetgeen Atjeh ons geleerd had, hadden baan gebroken, dan ligt in die enkele woorden m.i. juist de veroordeeling van een dergelyk bestuursysteem. Eerlyke bestuurspolitiek brengt mede, dat men zooals de heer Michielsen in zyn voordracht over de politieke contracten ter S.O.K. zegt; „de bestuursaangelegenheden van de zoo heterogene bestanddeelen van het complex der Z.B. landschappen op de buitenbezittingen niet regelt door middel van algemeene orders, zooals die by het „leger in zwang zyn.“ Dat men in dit geval ~~alleen~~ voor de eenvormigheid niet voor de billykheid oog heeft gehad, staat by my vast.-]

te bevestigen

Atjehsche
verleëbalang

(bl. 65)

37 de gebruikelijke opvatting van de waarde der contracten, die zulk eene
wyziging toelaatbaar acht~~te~~. Niet als recht eerder als noodrecht,
wenscht hy dergelyk ingrypen te beschouwen. Zyne slotson[genoemd op bl.
131] lykt my geheel aannemelyk n.l. dat men zich in gevallen, waarin men ~~meent~~
meent, dat het gouvernement moet ingrypen, ondanks beleemmerende bepalingen van het contract.

36a Wat ~~het~~^{tot} gezond regeeringsbeleid was verheven, werd vier jaar
te voren, zooals wy zagen als onrechtvaardig door minister Iden-
burg gekenschetst.

Tegenstand, beklag van de benadeelden, daar waar zy recht kun-
nen vinden, is zeer leerzaam en noodig, waar ^{om} het gevaar dreigt
de critiek op regeeringsmaatregelen, in weloverwogen stukken verva~~t~~
te verliezen. Een klacht, als die van den sultan van Asahan geeft
ons een blik op het politiek beleid der regeering van de zyde der
Inlanders. Men ~~bekent geen helyden te zyn van die ethische poli-
tick, die de heer Colyn in het besluit van de note over P.B. en B.
hoofdstuk 71 sentimenteale politiek noemt, om in te zien, dat het~~
~~voorkomen van dergelyke klachten~~^{is} bestuursplicht. ~~is~~.

Dat ons goed recht by contractswyziging het onderwerp heeft
uitgemaakt van het reeds genoemde proefschrift van Mr. Spit, ~~moet~~
^{zooals de} ik den Heer Ballot (zie zyn voordracht bl. 19) ten stelligste tegen-
spreken. In zyn ^{zoo} ~~even~~ genoemd overzicht van de praktyk neemt Mr. Spit
de wyziging, waar het hier om gaat, op in het hoofdstuk: „Bevoegd-
heden, gepretendeerd buiten voorafgagade regeling met onderling
„goedvinden om en zelfs in stryd daarmede.“ Niet het goed recht ~~te~~
heeft Mr. Spit angetoond, wel de

nieuwe politiek
f.v. der 70's
in de B. & J. m.

te van contracten.
wyziging

gebruikelijke

37 de gebruikelijke opvatting van de waarde der contracten, die zulk eene wyziging toelaatbaar acht. Niet als recht eerder als noodrecht, wenscht hy dergelyk ingrypen te beschouwen. Zyne slotsom [genoemd op bl. 131] lykt my geheel aannemelyk n.l. dat men zich in gevallen, waarin men meent, dat het gouvernement moet ingrypen, ondanks belemmerende bepalingen van het contract, af dient te vragen of het belang dat tot ingrypen leidt zwaarder weegt dan het belang van handhaving der aangenomen rechtsorde, zoodat daarvan alleen dan mag worden afgeweken als hooger, als beter recht dat eischt.

Dat in de ontheming aan den zelfbestuurder van de vrye beschikking over de landschapsinkomsten een hooger belang gediend werd, geef ik onmiddellyk toe.

De maatregel hoewel bekrompen ingevoerd, heeft verstrekkende gevolgen gehad. Ik zal U niet vermoeien met de opsomming van den inhoud der 16 of meer bybladen, die op het beheer der landschapskassen betrekking hebben. Van belang zyn de navolgende beginselen, die, voor zoover mogelijk, in alle zelfbesturende landschappen in toepassing worden gebracht, enkele uitzonderingen zal ik daarby tevens noemen.

Alle inkomsten, ook die van de zelfbestuurders uit de gouvernementsschadeloosstellingen ^{bestaande in} voor den afkoop van de heffing van in- en uitvoerrechten en het recht den opiumverkoop te verpachten worden beschouwd als onpersoonlyk, als landschapsinkomsten. De bestuurders, ^{inlands grooten} die ~~voor~~ ^{maar} ~~meer~~ ^{mogelyk} in ~~alle~~ ^{alle} zelfbesturende landschappen ~~en~~ ^{en} havige ~~ontvangen~~ ^{ontvangen} maandeliks hun vaste inkomsten, die niet minder dan de uitgekeerde schadeloosstellingen mogen ~~aan~~ ^{bedragen}, maar zy ontvangen geen evenredig deel van de opbrengst van middelen, tenzy dat aandeel als belooning ~~voor~~ ^{voor} bewezen diensten is te beschouwen, zooals de procenten voor de inning van belastingen en een deel van de tafelgelden voor de be-

door hare toepassing in al de overige L. B. landschappen van de F. S. buiten-herittingen.

betreft in eene landschapskas of eenen van verschillende dier kassen vereenigd zijn in eene onderafdeeling kas.

38 slissing van civiele zaken. Hierop bestaan uitzonderingen, zooals in Siak, waar de zelfbestuurder nog 4/10 van de cys door de ondernemingen opgebracht, voor eigen gebruik ontvangt, een overblyfsel van zyne vroeger re rechten zooals wy zagen. Elders, zooals in Atjeh, ontvangen de hoofden 4/10 van de in de landschapskas gestorte belasting op den uitvoer van peper en boschproducten.

Als regel is aangenomen dat, waar het gouvernement inkomsten geniet door in zelfbesturend gebied door de regeering uitgegeven concessies, de helft daarvan aan het landschap wordt uitbepaald, Atjeh vormt hierop ^{ook weder} een uitzondering, daar in dat gewest vastgehouden wordt aan de daar meer passend geachte verdeling tusschen leenheer en leenman van 6-4. Is ^{doorgaans} ~~als regel~~ naast de gouvernementsschadeloosstellingen, de opbrengst der directe belastingen van de zelfbestuursonderhoorigen ~~en~~ de voorname inkomst der landschapskas, de belangrykste uitgaaf is de restitutiepost aan het gouvernement.

In beginsel eischt het gouvernement door deze bydrage aan 's landskas de terugbetaling of wanneer dat niet kan, de gedeeltelyke terugbetaling van alle uitgaven in het rechtstreeksch belang van het ~~land~~ landschap gedaan, dus die voor bestuur, politie, politievaartuigen, onderwijs, geneeskundige dienst, binnenlandsche postdienst, ~~voor~~ de uitvoering van diverse openbare werken, het credietwezen, afschaffing van heeren-diensten e.a. vermeerderd met 15% voor de pensioenen der daarby betrokken ambtenaren en beambten.

Terloops vermeldt byblad 6672, dat de militaire en maritime uitgaven, dus b.v. die voor tuchtigingsexpedities, niet terug betaald behoeven te worden!

De algemeene bestuurskosten, dus het aandeel van het Z. Bestuur in

na de bezol.
diging der
zelfbestuurders
ondergeschikte
hoofden en beambten

39 de kosten van de Hooge regeering en de regeringscolleges, Leger, Vloot, ook die voor het gewestelyk bestuur, den eeredienst en wellicht enkele andere acht de regeering ver^{ke}erd door Hare inkomsten uit de in- en ~~uitvoerechten~~ uitvoerechten, de belastingen opgebracht door de rechtstreeksche onderdanen van het gouvernement en waar het gouvernement concessien uitgeeft uit de verschuldigde cyns, Deze post wordt jaarlyks vastgesteld door de ^Rregeering. Volledigheidshalve moet ik hierby opmerken, dat de ^Rregeering geen restitutie vordert in die landschappen onder een lang contract staande, waarin geen be^paling daaron^trent is opgenomen. Ter S.O.K. bv. is die bepaling dat nog niet in het tegenwoordige contract, wel in het ontwerp Siakcontract van 1914.

Alle inkomsten en uitgaven moeten geschieden volgens eene jaarlyk in te dienen en door ^{het R. v. Gew. Bestuur} de regeering goed te keuren begrooting. Hoewel by de inwerkingtreding der Z.B. ordonnantie de landschappen onder de K.V. rechtsgemeenschappen zullen zyn geworden met een eigen vermogen, wenscht de regeering hun het recht niet toe te kennen leeningen te ^{aan}sluiten en moeten de begrootingen dus met een batig ^{sl}aldo sluiten.

Dat het sluitend maken der begrootingen, zelfs by zeer bescheiden eischen t.a. van uitgaven in het belang van het landschap gedaan, door de van te voren vastgestelde restitutiepost, in de praktyk heel lastig kan zyn, behoef ik U niet te zeggen. Ik meen my te herinneren, dat de in overleg met de landschapshoofden opgemaakte ontwerpbegrooting van de onderafdeeling^{van}skas Tapa Toean voor 1915 met een totaal budget van f. 60.000 met een saldo van f. 8 sloot, nadat er te Koete Radja ^{bij de vaststelling} nog eenige wyzigingen in waren gebracht. In byblad 7841 wordt gewezen op de noodzakelykheid van het vormen eener geldreserve om in tyden van misoogst by niet binnenkomen der belastingen onafhankelyk te zyn van regerings hulp. Is deze bepaling nuttig voor landschappen met ruine inkomsten, de

40 vorming van een „kasfonds" om contant geld ter beschikking te hebben
" voor de belastingen in het nieuwe begrootingsjaar binnenkomen, is voor
alle noodig.

Contrôle over het beheer der landschapskassen bestaat o.a. in het
zenden van maandelyksche afschriften van het kasboek aan den administr
teur der ~~Al~~.Landschapskassen, een aan het hoofd van ^{het}gewest toegevoegd
ambtenaar. In dat kasboek worden alleen de doordien administrateur ver
evende uitgaven, die niet buiten de brgrooting mogen gaan, opgenomen.

De jaarlyks op te maken begrootingsrekeningen worden gewestsgewy
ze ~~aan het genoemde finantieele bureau~~ ingediend.

Wegens het verzet tegen de instelling van dit bureau in de 2e Ka
mer, slechts door toevallige omstandigheden ^{toech.} werd het amendement om de
op onderafdeeling 60 van de begrooting van 1912 daarvoor gebrachte
uitgaven te schrappen, niet aangenomen, werd door den Min. van Kol. voor
gesteld de controle op het beheer der landschapsfinantiën en daarmede
ook de ^{vast} ~~aan~~stelling van den restitutiepост aan een onafhankelyk li
chaam, de ^l ~~algemeene~~ rekenkamer optedragen; het algemeen toezicht op de
finantieele politiek ^c ~~den~~ ^z zelfbesturende landschappen zou dan aan het
genoemde bureau kunnen blyven, dat tevens door persoonlijk overleg zyner
ambtenaren met de hoofden van gew.bestuur de noodige eenheid in het
beheer zou kunnen bevorderen.

Daar my de omvang der aan de Alg. Rekenkamer in deze togedachte
contrôle niet bekend is, kan ik deze maatregel hier niet verder ^b bespre
ken. Wegens de voorgenomen onderbrenging der zelfbesturen by grootere
autonome/gebiedsdeelen, zal aan dit voorstel wellicht geen uitvoering
worden gegeven.

Het belangrykste gevolg voor het gouvernement van de onttrekking

Taan het in
1913 opgerichte
Bureau voor
financiële
aangelegenheden,
behorende tot
het Advies-
bureau voor
de Buitenbe-
kittingen.

0 +

financiële.
Het belangrijke gevolg voor het gouvernement van de onttrekking

41 der/ landschapsinkomsten aan de zelfbestuurders, is het verkrygen van restitutie voor zyne uitgaven in zelfbesturend gebied, waarnaast ten bate van het landschap, zy het hier en daar nog in geringe mate, ook gelden aangewend kunnen worden.

In de landschappen met de K.V.en overigens daar, waar overeenstemming op dit punt met de zelfbestuurders werd verkregen, is in 1910 f. f. 611.000, in 1913 f. 1.599.000 aan het gouvern. gerestitueerd. De cyfers van de totale ~~uitgaven~~ ^{uitgaven door het gouvernement} in het belang der landschappen ~~uitgaven~~ ^{gedaan}, ontbreken my, zoodat niet valt te zeggen voor welk gedeelte restitutie is verkregen.

Door zeer volledige toelichting, die byblad 8122 op de zelfbestuurs-
ordonnantie geeft, acht ik eene bespreking dier ordonnantie hier niet
noodig. Gaarne had ik U nog eene vergelyking gegeven tusschen de ver-
houding van het onder de lange contracten verbonden zelfb. gebied, ik
denk hier ~~aan~~ ^{de} het byzonder aan het contract model 1905 van S.O.K.
zooals dat op eenige punten nog is gewyzigd in het ontwerp Siakcon-
tract van 1914 en ^{aan staande} dat ^{aan staande} onder de K.V. aangevuld door de zelfbest. ordon-
nantie ~~staande~~. Slechts enkele punten van verschil zouden dan zyn op-
gevallen. De ^{beschikbare} ~~my toegestane~~ tyd laat deze bespreking niet meer toe.

Eene vluchtige behandeling dier vergelyking schynt my niet wel
mogelyk, zeker nutteloos. Als vanzelf knopen zich daaraan toch be-
schouwingen vast over de toepasbaarheid van de algemeene verordeningen
in zelfbesturend gebied, als ook over de niet in contracten omschreven
rechten, die het gouvernement zich toekent, krachtens ^Z zyn opperbestuurs-
heerschappy. Deze laten zich niet in een kort bestek samenvatten.

Zagen wy dus, het geheel overziende, dat in den compagnietyd de
zelfstandigheid ⁱⁿ tegewover het buitenland van de Inlandsche staatjes,
waarmede contracten werden gesloten, verloren ging in de met 1800 aan-

Sedert in
Mrt 1916
met Siak
geleden

○
x

42 vangende periode van het staatsbestuur tot heden, schiep de inmenging in de binnenlandsche aangelegenheden in het grootste gedeelte dier staatjes, thans landschappen genoemd, een geordend bestuur. De laatste buitenlandsche kenmerken, die het zelfbestuur droeg, ^{zijn, zooals mr. v. Asbeck aangeeft} ~~waren~~ ^{zijn} in de deser tatie ~~van Mr. v. Asbeck~~ getiteld: Onderzoek naar den juridischen wereldbouw, ~~zijn~~ thans vervallen. In het handelstractaat met Japan van '96 werden ^{namelijk} van de voorrechten aan de meest begunstigde naties, waarop Japan aanspraak zou mogen maken, uitgesloten: the special favours accorded or to be accorded to the native states of the E.A. for their navigation and the importation of their products to the N.E.I. colonies.

In het nieuwe verdrag opgenomen in Stb. 1914 no. 1 is die zinsnede weggelaten.

Enzoo is in de nieuwe tariefwet ^{van 1915} opgenomen in Stbl. 1915 ~~W 219~~ de in art. 2 ^[sub 2] van de oude wet (Stbl. 1910 -79) voorkomende vrystelling van rechten voor ^{de} goederen ^{die} afkomstig ^{zijn} van de Inlandsche staten v. d. O. I. archipel in vriendschap met de N. I. ^Rregeering geschrapt.

Hiermede hoop ik U door hetgeen ik uit de vele beschikbare gegevens mededeelde een beeld te hebben gegeven van de ontwikkeling van het in de buitenbezittingen gevoerde politieke beleid.

Het Inlandsch vorstenbestuur was als een gebouw, dat niet te herstellen viel, omdat de fundamenten niet deugden. Tot den grond toe is het thans geslecht, van de oude ^{of} macht is niets meer over dan de herinnering, maar op de nu gelegde hechtere grondslagen kan een nieuw gebouw ^zvervzen. De aanschryvingen van de laatste jaren in bybladen vervat, doen gelooven, dat de ^Rregeering wil bouwen, dat Zy gevoelt, dat daarmede thans een [^]aanvang gemaakt moet worden.

In een rapport van den Dir. van B.B. van 1914 over de aan de Z.B. gelaten taak, wordt opgemerkt, dat deze in de laatste jaren in vele

43 opzichten beperkt is o.a. door de Z.B.ordonnantie, „op dien weg,“ zoo
leest men in dat rapport, „worde niet voortgegaan, opdat zelfbestuur ~~ni~~
niet worde ^{tot} een hollen klank en niet meer en meer alleen zal bestaan in
het restitueeren van de kosten van door de regeering genomen maatregel-
len. Dergelyke uitingen geven een goede verwachting.

Mochten de omstandigheden zoo zyn, dat de in de laatste jaren ge-
nomen ingrypende maatregelen kunnen beklyven, dat de zelfbestuurders
zich onder niet jaarlyks of om nog korteren tyd wisselende leiding
van belangstellende bestuursambtenaren kunnen ontwikkelen, dan twyfel
ik er niet aan, of menig landschap onder zelfbestuur gaat een goede toe-
komst tegemoet.

De politieke horizon voor de zelfbesturen is evenwel niet vry van
donkere wolken. In de toekomstige reorganisatie van het bestuur in
Ned~~er~~Indië, die in een of anderen vorm ongetwyfeld zal worden ingevoerd,
gaat het verband tusschen zelfbestuur en centrale regeering verloren,
daar ^{de zelfbesturen} ~~is~~ dan tot onderdeelen van gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen,
in den zin van art. 63 ^a e. R. R. zullen worden.

In hoeverre het inwendige bestuur der landschappen daardoor zal
worden aangetast, is ^{nog} ~~is~~ niet nauwkeurig vast te stellen. Dit valt ook
buiten het bestek van deze voordracht. De controleur van het B. B.
Meyer ziet in het slot zyner hier gehouden lezing over de zelfbestu-
rende landschappen het beeld van een Inlandschen statenbond en hoopt
op de verwezenlyking daarvan. Mocht al iets dergelyks te wenschen
zyn, m. i. valt het uit de richting van het politieke beleid onzer ^R regeer-
ring niet te verwachten.

Eenige gedachten uit het gesprokeney ~~wordt~~ kort samenvattende kom ik

44 tot deze gevolgtrekkingen:

10 Voor duurzame exploitatie eener bezitting is een handels-
stelsel onvoldoende.

20 Sedert het Staatsbestuur waren ^{tot} tot 1894 slechts buitenland-
sche invloeden oorzaak van meerdere bemoeiingen met de bui-
tenbezittingen.

30 Handhaving van het gezag bleek steeds onvereinigbaar met
uitsluiting van bemoeienis met de inwendige aangelegenheden
van een zelfbestuur.

40 De Korte Verklaring is uit een oogpunt van eerlyke politiek
de meest te verkiezen vorm voor de verhouding tot de zelf-
besturen.

50 Meer dan op ^{de} ~~het~~ rechten der ~~zelfbestuurders~~ blijkt de handha-
ving van de zelfbesturen op de vrees voor eene door het
gouvernement niet te ~~he~~ kostigen mate van inmenging te be-
rusten.

60 Wil de Regeering de opkomst der Zelfbesturen, dan bepale Zy
zich niet slechts tot de zorg voor ontwikkelde bestuurders,
maar waarborge openlyk de handhaving van dezen bestuursvorm.

's-Gravenhage Augustus 1916.

J. C. J. J.